

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Chanava (2007-2013)

Na príprave Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Chanava sa podieľal tím pracovníkov spoločnosti Premier Consulting spol. s r.o.:

- Ing. Miroslav Švec – hlavný projektový manažér
- Radovan Prezmetsky, AAS – projektový manažér
- Tíciana Vanková – asistentka projektového manažéra

Lopata, Švec & Partners

Premier Consulting, spol. s r.o.

Hlavná kancelária: Hadovská cesta 870 • 945 01 Komárno • Slovak Republic
tel. +421 35 7713585 • fax: +421 35 7714250 • e-mail: info@premier-consulting.sk
www.eurofondy.sk

Obsah

Vízia rozvoja obce Chanava	4
1. Úvod.....	4
2. Ekonomické a sociálne východiská	6
2.1. Socio-ekonomická analýza	6
2.1.1. Rozvojový potenciál a ľudské zdroje	6
2.1.2. Ekonomická charakteristika.....	11
2.1.3. Občianska vybavenosť	14
2.1.4. Vzdelávanie a kultúra	17
2.1.5. Životné prostredie.....	18
2.2. Analýza realizovaných opatrení	19
2.3. SWOT analýza.....	20
2.4. Kľúčové disparity a hlavné faktory rozvoja	21
3. Rozvojová stratégia	25
3.1. Ciele a priority	25
3.2. Opatrenia a aktivity	26
3.3. Opis rozvojovej stratégie	33
3.4. Programová štruktúra, merateľné ukazovatele	34
4. Finančný plán	35
4.1. Rozdelenie financií na programovacie obdobie	39
4.2. Rozdelenie financií na priority a opatrenia.....	39
5. Zabezpečenie realizácie.....	40
5.1. Inštitucionálne a organizačné zabezpečenie	40
5.2. Monitorovanie a hodnotenie	41
5.3. Harmonogram realizácie	42
6. Záver	42

Vízia rozvoja obce Chanava

Víziou je obec využívajúca výhodnú geografickú polohu, zásobovaná všetkými druhmi energií s primeranou ekologickou záťažou umožňujúcou hospodársky rast za podmienok trvalo-udržateľného rozvoja. Obec, ktorá sa stará o kvalitné zabezpečenie životných potrieb obyvateľstva v kontexte zachovania a rozvoja kultúrnych tradícií a zvykov v obci využívajúc úzku spoluprácu verejného, neziskového i podnikateľského sektoru a občanov.

1. Úvod

Posledná dekáda 20. storočia až po súčasnosť je poznačená kumuláciou procesov, ktoré výrazne predznamenalí dynamiku a charakter premien spoločensko-politických, hospodárskych, sociálnych, sociálno-kultúrnych s celou škálou pozitívnych ale aj problémových dopadov na spoločnosť i jednotlivé spoločenstvá na Slovensku. Významné sú nadnárodné súvislosti prebiehajúcich procesov, keďže sa netýkajú len jednej krajiny, ale sú súčasťou priestorovo širších premien, ktoré majú významné, prinajmenšom európske súvislosti. Premieta sa to, resp. odráža v európskych integračných procesoch, v hľadaní podôb štátnych i spoločných európskych postupov, pri riešení problémov, pri usmerňovaní vývojových procesov, pri hľadaní spoločných či koordinovaných politík.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja je základným dokumentom, ktorým sa obec pri výkone svojej činnosti zabezpečuje rozvoj svojho územia a o potreby obyvateľov.

Je to strednodobý programový dokument, ktorý bol spracovaný na základe zákona č. 503/2001 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja. Pri spracovaní boli rešpektované zásady regionálnej politiky vlády Slovenskej republiky a princípy regionálnej politiky Európskej únie zakotvené najmä v nariadení Rady (ES) č. 1266/1999 (nariadenie o štrukturálnych fondoch).

Program je komplexným dokumentom, integrujúcim otázky rozvoja fyzických štruktúr so sociálnymi, ekonomickými a ďalšími aspektmi. Preto bude mať voči ostatným plánovacím dokumentom spracovaným na miestnej úrovni zastrešujúcu funkciu. Na rozdiel od územného plánu, ktorý rieši najmä otázky fyzického rozvoja územia (lokalizáciu zástavby a priestorové regulatívy pre stavebný rozvoj, funkčné využitie rozvojových plôch), program rozvoja sa podrobnejšie zaoberá otázkami ekonomického a sociálneho rozvoja, čím vo vzťahu k územnému plánu plní komplementárnu funkciu.

Aj napriek komplexnosti programu rozvoja nie je cieľom vyčerpávajúco obsiahnuť všetky problémy a nájsť na ne riešenie.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Chanava je v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v Národnom rozvojom pláne a s metodikou na vypracovanie príslušného PHSR pre obce.

Postup spracovania PHSR

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja je účelovo spracovaný, najmä z hľadiska cieľov a priorít rozvoja SR a možností využívania fondov EÚ.

Postup spracovania PHSR je v súlade s Metodickou príručkou uverejnenou Ministerstvom výstavby a regionálneho rozvoja, sekciou regionálnej politiky. Samotnú chronológiu prípravy a vypracovania možno popísať nasledovne:

- 1) Vypracovanie **socio-ekonomickej analýzy obce**, v ktorej boli identifikované tendencie súčasného socio-ekonomického vývoja obce. Analýza bola zameraná na oblasti: rozvojový potenciál, ľudské zdroje, ekonomika, občianska vybavenosť, vzdelávanie a kultúra a životné prostredie.
- 2) Vypracovanie **analýzy realizovaných opatrení**, v rámci ktorej sa zhodnotili doterajšie skúsenosti predstaviteľov obce s implementáciou programov a podporou regionálneho rozvoja.
- 3) Vyhotovenie **SWOT analýzy**.
- 4) **Určenie kľúčových disparít a hlavných faktorov rozvoja**, vychádza z identifikácie hlavných problémov, ktoré PHSR rieši a určenia potenciálu pre toto riešenie.
- 5) **Definovanie samotnej stratégie**. Tento bod priamo nadväzuje na SWOT analýzu s cieľom odstrániť, alebo zmierniť identifikované disparity pomocou využitia potenciálu reprezentovaného určenými faktormi rozvoja.
- 6) Vymedzenie opatrení a aktivít. Vychádza zo strategickej vízie obce, výsledkov analýz a stratégie PHSR. V rámci aktivít ide o činnosti, ktoré budú v rámci vymedzených opatrení podporené. Opatrenia predstavujú súhrn aktivít pomáhajúcich realizovať priority.
- 7) Definovanie merateľných ukazovateľov a **opis rozvojovej stratégie**.
- 8) Zostavenie finančného plánu. Východiskom boli disponibilné finančné zdroje obce a vymedzené opatrenia a aktivity.
- 9) **Definícia priorít a opatrení**.
- 10) Kompletizácia PHSR.
- 11) Schvaľovanie a publikovanie PHSR

V rámci samotnej prípravy PHSR prebiehalo zhromažďovanie aktuálnych informácií a dokumentov, spracovanie, porovnávanie a hodnotenie informácií, organizačné zabezpečenie a spracovanie získaných podkladov obce.

Dôvodom pre vypracovanie programu rozvoja bola potreba komplexného strategického rozvojového dokumentu, ktorý by pokrýval aj aspekty sociálneho, ekonomického, kultúrneho a inštitucionálneho rozvoja, ktoré v územnom pláne nie sú riešené Preto sa pre obdobie nasledujúcich 7 rokov, t.j. s platnosťou do roku 2013 vypracúva nový komplexný plánovací dokument spĺňajúci aktuálne kritériá strategického plánu pre úroveň miestnej samosprávy, ktorým je Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce.

2. Ekonomické a sociálne východiská

Finančná stabilita ekonomiky je výsledkom vzájomného pôsobenia situácie v reálnej ekonomike, vo finančnom sektore, na finančných trhoch a v platobnom systéme. Úloha domácej reálnej ekonomiky je pritom kľúčová. Určuje ju stabilita v jednotlivých sektoroch reálnej ekonomiky Slovenska – vo verejnom sektore, v sektore nefinančných spoločností, v sektore domácností a v sektore zahraničného obchodu. Základná otázka vo vzťahu k finančnej stabilite je, či tieto sektory boli v rovnováhe a či výsledky ich hospodárenia vytvárali predpoklady na tvorbu potrebných rezerv a krytie ich finančných rizík, alebo naopak, či v ich finančnom hospodárení vznikali napätia, problémy s plnením záväzkov a riziká porúch. Tieto otázky vznikajú nielen vo vzťahu k súčasnej situácii, ale aj z hľadiska budúceho pravdepodobného vývoja vo vzťahu k udržateľnosti súčasného nastavenia parametrov ich hospodárenia. Ak sa z týchto hľadísk pozrieme na vývoj ekonomiky SR, môžeme konštatovať, že bol veľmi priaznivý z hľadiska vytvárania predpokladov na celkovú ekonomickú a finančnú stabilitu. V ekonomike začala pôsobiť daňová reforma, ktorá znížila daňové zaťaženie podnikov a zlepšila vnímanie podnikateľského prostredia na Slovensku zahraničnými investormi. Ďalšie reformy, dôchodková reforma a reforma zdravotníctva, by mali prispieť k dlhodobej udržateľnosti verejných financií. Pokračovala konsolidácia verejných financií. Prijaté reformy a opatrenia prispeli k zvýšeniu záujmu zahraničných investorov o investovanie na Slovensku. Rast ekonomiky sa zrýchlil, ale napriek tomu neboli v ekonomike prítomné známky prehrievania. Deficit na bežnom účte síce vzrástol, ale bol z veľkej časti financovaný priamymi zahraničnými investíciami. Tie vytvárali predpoklad na ďalší rast exportnej schopnosti a upevnenie vonkajšej ekonomickej stability.

2.1. Socio-ekonomická analýza

Stav sociálno-ekonomickej úrovne regiónov Slovenska v značnej miere determinuje model uplatňovanej regionálnej politiky. Ekonomickou regionalizáciou možno vymedziť územné celky, ktoré majú zhodné ekonomické parametre a vytvárajú relatívne homogénny funkčný celok v ktorom pôsobia podnikateľské aktivity približne za rovnakých podmienok. Takýmito územnými celkami môžu byť trhové zóny koncentrácie ekonomických aktivít, alebo lokálne pracovné trhy, ktoré sa formujú na základe koncentrácie pracovných príležitostí vo sfére výroby, vo výrobných i verejných službách. Na území Slovenska v dôsledku predchádzajúceho vývoja lokálne pracovné trhy tvoria spádové územia miest, ktoré v strediskovej sústave osídlenia plnili funkciu stredísk obvodného významu. Sociálna oblasť je významne previazaná s ekonomickou oblasťou, parametre ktorej určujú v značnej miere i situáciu, stav v sociálnej oblasti regiónu. Sociálna situácia zachytáva predovšetkým stav v oblastiach sociálnej či hmotnej odkázanosti a nezamestnanosti.

2.1.1. Rozvojový potenciál a ľudské zdroje

Od veľkosti obce sa odvíjajú ďalšie charakteristiky obce, nakoľko veľkosť obce významne ovplyvňuje potenciál ľudských zdrojov, ekonomický potenciál, ekonomickú vybavenosť i možnosti kultúrneho života. Väčšie obce majú oveľa širšie možnosti rozvoja, najmä v ekonomickej oblasti ale aj v oblasti občianskej infraštruktúry. Súvisí to najmä s lepšou dostupnosťou a rôznorodosťou ľudských zdrojov a väčšou koncentráciou ekonomickej aktivity a ekonomického bohatstva. Väčšie obce často plnia funkciu strediskovej obce v štruktúre regionálneho osídlenia a sú ťahúňom rozvoja aj okolitých menších obcí. Ich úloha preto presahuje hranice ich katastrálneho územia. Naopak menšie obce majú na prvý pohľad

obmedzenejšie možnosti ekonomického rozvoja. Ich potenciál a spoločenská hodnota je naopak skrytá v lepších možnostiach zachovania vidieckeho spôsobu života, uchovávaní kultúrnej hodnoty Slovenska a jeho regiónov a odkazu budúcim generáciám. Ekonomický rozvoj menších obcí je často spojený s úzkym prepojením na blízke väčšie, tzv. "strediskové" obce alebo blízke mestá. Obyvatelia často dochádzajú do väčších sídelných stredísk za prácou. Je však nesprávne zanedbávať možnosti ekonomického rozvoja v menších obciach a spoliehať sa len na blízke regionálne a mikroregionálne strediská. Každá obec má svoje špecifiká a je nesmierne dôležité ich analyzovať a na ich základe stanoviť rozvojovú stratégiu obce.

Obec Chanava s počtom obyvateľov 720 v roku 2005 sa radí medzi relatívne menšie obce. Vzhľadom na malú veľkosť je obec úzko spätá so svojím okolím a je od neho závislá. Obec nemôže presadzovať individuálny prístup k regionálnemu rozvoju, ale musí dôkladne analyzovať svoje prostredie a plánovať svoj rozvoj v súlade s obmedzeniami a možnosťami okolia. Nemôže byť snahou obce poskytovať svojim obyvateľom všetky služby verejného charakteru, pretože by to mohlo byť pre malý počet obyvateľov neekonomické a tieto služby by nedosahovali požadovaných kvalít. Obec sa musí preto orientovať na služby obyvateľstvu, ktoré sú v obci vykonávané lepšie a výhodnejšie ako v okolitých sídelných centrách (blízke mesto, blízka väčšia obec). Stále však ostáva priestor pre stanovenie vlastných priorít a hľadanie nástrojov na ich naplnenie.

Poloha je ďalším kľúčovým faktorom rozvoja obce a to z pohľadu všetkých regionálnych úrovní, ktoré sú determinantmi okolitého prostredia obce. Obec takéto okolité podmienky nedokáže ovplyvniť a musí ich chápať ako dané. Rozvoj v rámci Slovenska, kraja či okresu nie je zo strany obce plne ovplyvniteľný. Poloha obce má mimoriadny vplyv na ekonomiku ako aj na lokalizáciu podnikov sídliačich v obci alebo jej bezprostrednej blízkosti.

Obec Chanava sa nachádza v blízkosti viacerých menších mestských sídiel. Obec je vzdialená 12 km od mesta Tornaľa a 28 km od okresného mesta Rimavská Sobota. Rozsah prekrývania sfér vplyvu miest na obec je veľmi vysoký. Všeobecne takmer 40% obcí na Slovensku patrí do sféry vplyvu dvoch alebo viacerých miest. Vytvára sa tak okrajové pásmo, v ktorom sú sledovateľné väzby na jadrá ťažiská osídlenia predovšetkým v intenzite dochádzky za prácou a ich vzťah je sprostredkovaný cez menšie mestá tvoriace polycentrický systém ťažiska osídlenia. Územné vymedzenie týchto pásiem však nie je stabilné a statické. Ide o isté v čase premenlivé a pulzujúce územia. Závisí to na rozvoji aktivít v jednotlivých pásmach a na rozvoji "sily" vlastného jadra (jadier) ťažiska osídlenia. Relatívna blízkosť miest utvára podmienky pre rast a rozvoj okolitých obcí a uspokojovanie potrieb a sociálnych istôt obyvateľov.

Obec Chanava má veľmi priaznivú geografickú polohu s existujúcim napojením na multimodálne koridory a disponuje dobrou polohou voči hlavným dopravným koridorom regionálneho významu. Obec sa nachádza v blízkosti štátnej cesty I. E571, ktorá spája západ Slovenska s východom. Maďarské hranice vzdialené od obce 8 km ponúkajú možnosť cezhraničnej spolupráce.

Z hľadiska administratívneho členenia patrí obec Chanava do Banskobystrického kraja a okresu Rimavská Sobota (okresy v súčasnosti neplnia administratívnu funkciu, sú však štatistickou jednotkou úrovne NUTS IV). Z pohľadu kvality života obyvateľov obce, zohráva významnú úlohu lokalizácia významných inštitúcií.

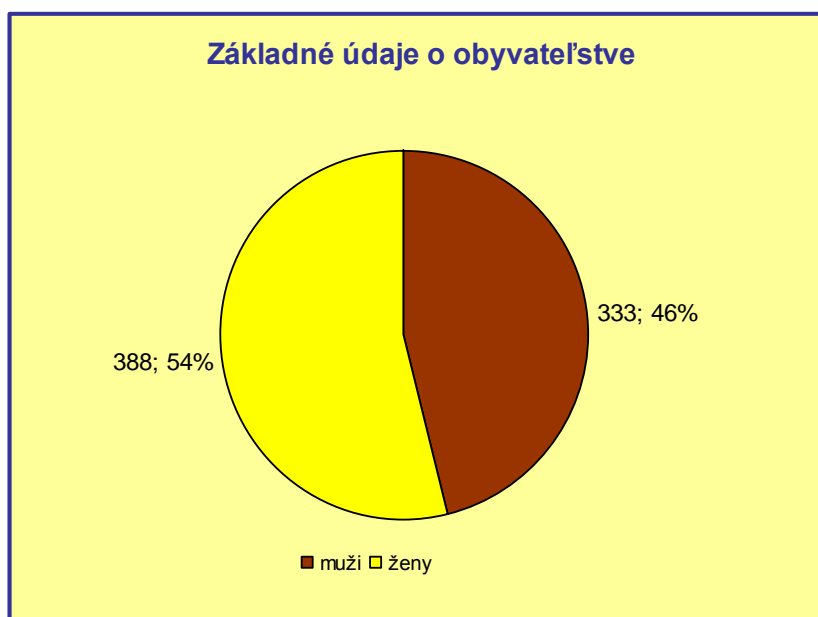
Sídlo matričného úradu	Číž
Sídlo pracoviska daňového úradu	Tornaľa
Sídlo pracoviska Obvodného oddelenia policajného zboru	Rimavská Seč
Sídlo Okresného súdu	Rimavská Sobota
Sídlo Okresného riaditeľstva Hasičského a záchranného zboru	Revúca
Sídlo pracoviska obvodného úradu	Rimavská Sobota
Sídlo Územnej vojenskej správy	Banská Bystrica
Sídlo územného Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny	Bátka
Sídlo Obvodného úradu životného prostredia	Rimavská Sobota

Migrácia je do značnej miery ovplyvňovaná predovšetkým možnosťou získania bývania a zamestnania. Z toho dôvodu môže byť migrácia ovplyvňovaná realizáciou programov ekonomického rozvoja a súčasne vytváraním vhodných podmienok pre bývanie v obci. Početnosť obyvateľstva v priestore je dôležitým faktorom rozvoja, lebo vytvára silnejšie trhové pole pre firmy ako aj ponuku práce. Rozmiestňovanie obyvateľstva a rozmiestňovanie ekonomických aktivít, sú navzájom prepojené a podmieňujúce sa procesy. Firmy priťahujú pracovné sily a ich odvetvová štruktúra ovplyvňuje kvalitu t.j. vzdelanostnú úroveň a vekovú štruktúru.

V štruktúre trvale bývajúceho obyvateľstva z hľadiska pohlavia prevládajú ženy (54 %, 388 obyvateľov) nad mužmi (46 %, 333 obyvateľov). V štruktúre ekonomicky aktívnych osôb je to opačne. Prevládajú muži (53 %, 159 obyvateľov) nad ženami (47%, 141 obyvateľov).

tab.: Základné údaje o obyvateľstve										
Obec	Trvale bývajúce obyvateľstvo			Podiel žien z trvale bývajúceho obyvateľstva (v %)	Prítomné obyvateľstvo		Ekonomicky aktívne osoby			Podiel ekonomicky aktívnych z trvale bývajúceho obyvateľstva (v %)
	spolu	muži	ženy		spolu	na 1000 trvale bývajúcich	spolu	muži	ženy	
Chanava	721	333	388	53,8	706	979	300	159	141	41,6

Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2001

Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2001

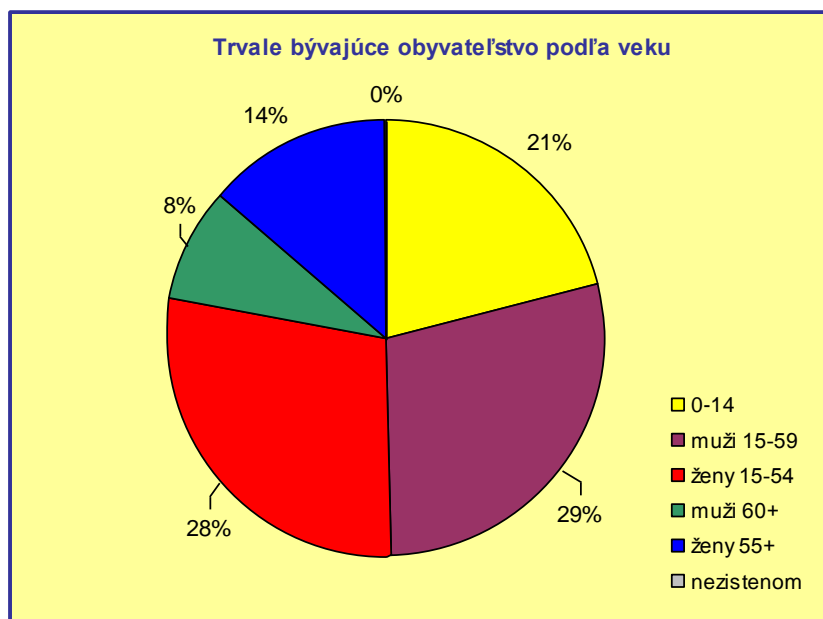

V súčasnosti sa prejavuje trend starnutia obyvateľstva a pokles populácie, aj keď demografická štruktúra obyvateľstva je zatiaľ priaznivá. V prípade naplnenia potenciálu prisťahovania nových obyvateľov, hlavne mladých rodín, by v budúcnosti mohlo dôjsť k postupnému zlepšeniu demografického profilu obce a zabezpečeniu stabilnejšej základne pre dlhodobý rast počtu obyvateľov prirodzenou cestou.

tab.: Trvale bývajúcce obyvateľstvo podľa veku

Obec	Trvale bývajúcce obyvateľstvo							Podiel z trvale bývajúcceho obyvateľstva		
	spolu	vo veku						vo veku (v %)		
		0-14	muži 15-59	ženy 15-54	muži 60+	ženy 55+	nezistenom	predproduktívnom	produktívnom	poproduktívnom
Chanava	721	152	204	204	61	99	1	21,1	56,6	22,2

Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2001

Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2001

Vo vekovej štruktúre začína mať prevahu obyvateľstvo v poproduktívnom veku nad predproduktívnom. Proces starnutia sa zrýchľuje. Zmeny je možné najmenej pociťovať v oblastiach, kde je pôrodnosť vyššia, nižší je vek pri prvom sobáši a prvom pôrode, ale aj nižšia potratovosť a rozvodovosť, čo však neplatí v plnej miere vo všetkých oblastiach demografického vývoja.

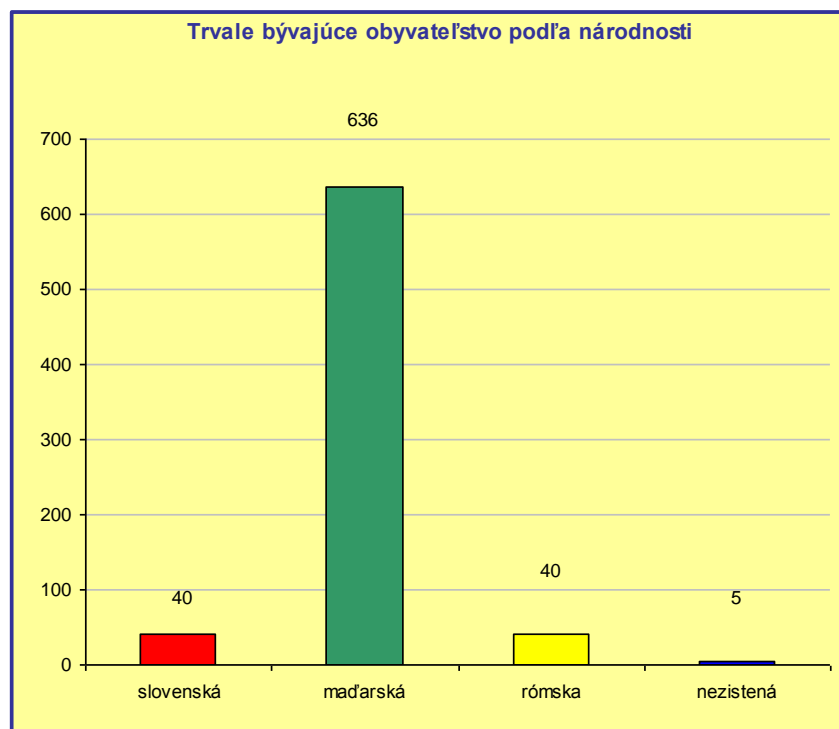
Stredná dĺžka života pri narodení na Slovensku dosahuje 69,15 rokov u mužov, 77,23 rokov u žien, čo je oproti predchádzajúcemu obdobiu isté zlepšenie. Krátka dĺžka života mužov je spôsobená vyššou dočeneckou úmrtnosťou a najmä vysokou úmrtnosťou mužov v stredných vekových kategóriách. Dôsledkom zhoršujúcej sa ekonomickej situácie sa znižuje kvalita života obyvateľov v územiach postihnutých vysokou nezamestnanosťou. Existuje väzba medzi strednou dĺžkou života obyvateľov, ich úrovňou vzdelania a ekonomicou situáciou. Čím je obyvateľstvo regiónov ekonomicke chudobnejšie a menej vzdelané, tým kratšie žije.

Z národnostného hľadiska môžeme konštatovať, že obyvateľstvo je jednotné. Maďari podľa údajov z roku 2001 tvoria 88,2% obyvateľov (abs. 636 obyv.), slovenská a rómska národnosť je zastúpená rovnakým počtom obyvateľov (40 obyvateľov) a nezistenej národnosti je 5 obyvateľov obce Chanava.

tab.: Trvale bývajúce obyvateľstvo podľa národnosti					
Obec	Trvale bývajúce obyvateľstvo spolu	v tom národnosť			
		slovenská	maďarská	rómska	nezistená
Chanava	721	40	636	40	5

Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2001

Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2001

Z religiózneho hľadiska v obci Chanava prevláda reformovaná kresťanská cirkev s 55,06 % (abs. 397 obyv.) nad rímsko-katolíckou cirkvou zastúpenou 34,12 % (abs. 246 obyv.). Ďalšími významnejšie zastúpenými je náboženská spoločnosť Jehovovi svedkovia a evanjelická cirkev augsburského vyznania a občania bez vyznania. Ostatné cirkvi/vyznania sú zastúpené iba minimálne, pod 1 %.

tab.: Trvale bývajúce obyvateľstvo podľa náboženského vyznania								
Trvale obývané obyvateľstvo	Podiel trvale bývajúceho obyvateľstva podľa náboženského vyznania / cirkvi							
	v tom náboženské vyznanie / cirkev							
	Rímsko-katolícka cirkev	Evanjelická cirkev augs. vyznania	Reformovaná kresťanská cirkev	Pravoslávna cirkev	Náboženská spol. Jehovovi svedkovia	Evanjelická cirkev metodistická	nezistené vyznanie/cirkev	bez vyznania
721	246	23	397	4	24	3	5	19

Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2001

2.1.2. Ekonomická charakteristika

Ekonomický potenciál Banskobystrického samosprávneho kraja predstavuje spolupôsobenie v kraji sa nachádzajúceho kapitálu, ľudských zdrojov a prírodných daností za účelom výroby produkcie a poskytovania služieb. S rozlohou 9 455 km² je Banskobystrický kraj najväčším krajom v Slovenskej republike. Rozprestiera sa v južnej časti stredného Slovenska, pričom na juhu hraničí s Maďarskou republikou, na východe s Košickým krajom, na severe s Trenčianskym a Žilinským krajom a na západe s Nitrianskym krajom. Podľa územno-správneho usporiadania sa člení na 13 okresov (Banská Bystrica, Banská Štiavnica, Brezno, Detva, Krupina, Lučenec, Poltár, Revúca, Rimavská Sobota, Veľký Krtíš, Zvolen, Žarnovica a Žiar nad Hronom), v ktorých sa ku koncu roka 2005 nachádzalo 516 obcí, z toho 24 miest. Z miest iba Banská Bystrica (6. najľudnatejšie mesto SR) a Zvolen presiahli počtom obyvateľov ku koncu roka 2005 počet 40 tisíc.

Hospodársky rozvoj v posledných rokoch jednotlivých okresov Banskobystrického kraja má osobitné regionálne špecifiká, čím sa radí v rámci Slovenskej republiky k hospodársky problematickejšim.

Dôvodmi je predovšetkým rozdielna ekonomická základňa okresov, ako aj rozdielna infraštruktúrna vybavenosť. Na území Banskobystrického kraja je päť okresov (Rimavská Sobota, Veľký Krtíš, Revúca, Poltár a v poslednom čase aj Detva), ktoré sa radia k ekonomicky zaostávajúcim. Taktiež sú tu okresy, kde nie je výrazne vyprofilované priemyselné odvetvie (Banská Štiavnica, Krupina) alebo priemyselná základňa je málo diverzifikovaná (Brezno, Detva). Surovinová základňa kraja je rôznorodá. Odvetvia sekundárneho sektora poskytujú širší priestor pre diverzifikáciu výroby tovarov ako aj ponuku práce a prinášajú vyšší ekonomický efekt. Z tohto dôvodu má priemysel rozhodujúci vplyv na ekonomický rozvoj regiónu.

Z hospodárskeho hľadiska majú značný význam zásoby nerudných surovín. Na území kraja sa nachádza viac ako polovica zásob magnezitu Slovenskej republiky v okolí Jelšavy, Lubeníka a Hnúšte. V severnej a strednej časti kraja sa nachádzajú bohaté zásoby drevnej hmoty.

Z hľadiska odvetvových kategórií ekonomickej činnosti je možné dobre sledovať priebeh rozloženia zamestnancov jednotlivých odvetviach. Z hľadiska štruktúry podnikateľských aktivít v regióne Banskobystrického samosprávneho kraja prevláda obchodná činnosť (podiel 45,9%), priemyselná výroba (podiel 15,9 %) a obchodné, verejné a osobné služby (podiel 18,7 %). Posledné roky boli charakteristické zvyšovaním podielu podnikateľských aktivít v oblasti obchodu, pohostinstva a ubytovania a v oblasti služieb.

Z nasledujúcej tabuľky vyplýva, že najväčší zamestnávateľia sú sústredení v Banskej Bystrici, Podbrezovej a Žiari nad Hronom, kde sa prejavuje aj najväčšia investičná aktivita.

Najväčšie podniky v Banskobystrickom kraji		
	Spoločnosť	Tržby 2005 (tis. Sk)
1.	Železiarne Podbrezová, a.s., Podbrezová	13 508 133
2.	Slovalco, a.s., Žiar nad Hronom	11 576 611
3.	Slovenská pošta, a.s., Banská Bystrica	7 633 933
4.	Lesy SR, š.p., Banská Bystrica	6 375 209
5.	M-Market, a.s., Lučenec	4 477 484
6.	Tauris, a.s., Rimavská Sobota	3 997 904
7.	SHP Harmanec, a.s., Harmanec	3 309 589
8.	Slovenské magnezitové závody, a.s., Jelšava	2 248 749
9.	Slovenský vodohospodársky podnik, š.p., B. Štiavnica	2 133 483
10.	COOP Jednota Krupina, s.d., Krupina	1 830 866
11.	ZSNP, a.s., Žiar nad Hronom	1 696 980
12.	Stefe SK, a.s., Banská Bystrica	1 628 651
13.	Küster-automobilová technika, s.r.o., Vlkanová	1 427 770
14.	PM Zbrojníky, a.s., Banská Bystrica	1 409 858
15.	Izomat, a.s., Nová Baňa	1 402 123
16.	Stredoslov. vodárenská spoločnosť, a.s., B. Bystrica	1 328 519
17.	Investex Group, s.r.o., Zvolen	1 205 161
18.	Fermas, s.r.o., Slovenská Ľupča	1 097 892
19.	Slovglass, a.s., Poltár	1 050 759
20.	PPS Group, a.s., Detva	1 050 699
21.	Phoenix Zeppelin, s.r.o., Banská Bystrica	1 017 723
22.	Biotika, a.s., Slovenská Ľupča	940 159
23.	Železničné opravovne a strojárne Zvolen, a.s.	921 105
24.	Ekoltech, s.r.o., Lučenec	827 823
25.	Doka Drevo, s.r.o., Banská Bystrica	779 177

V okrese Rimavská Sobota existuje rad výrobných odvetví, ktorých štruktúra má výrazný vplyv na druh a množstvo odpadov. Nosným odvetvím okresu Rimavská Sobota je potravinársky priemysel a stavebná výroba.

Jednotlivé priemyselné odvetvia sú predstavované nasledovnými podnikmi:

- baníctvo a hutníctvo: INTOCAST Magnezit a.s. Hačava, Gemerská nerudná spoločnosť a.s. Hnúšťa, COMBIN spol. s.r.o., Tisovec
- textilný a odevný priemysel: Vanda s.r.o. Tisovec, BOTEX – Moncol'ová Eva Klenovec, Evašport, s.r.o., Klenovec
- chemický a farmaceutický priemysel: SLZ CHÉMIA, a.s., Hnúšťa, Probelo s.r.o. Hnúšťa, Rimavan CHVDI Rimavská Sobota.
- potravinársky priemysel: Gemerská mliekareň a.s. Rim. Sobota, RSK s.r.o. Rim. Sobota, Tauris a.s. Rim. Sobota, Spohypo, a.s. Rim. Sobota, Gemermlyn, s.r.o. Rim. Sobota, GP Trade spol. s.r.o., Pekáreň Rim. Sobota, Juhás Miroslav pekáreň Hnúšťa
- elektrotechnický priemysel: Mikromex a.s. Rim. Sobota, Kriváň electric s.r.o. Rim. Sobota,
- strojársky priemysel: Cestné a stavebné mechanizmy a.s. Tisovec, Stanex s.r.o., Rim. Sobota

Podnikateľské prostredie v obci a jej okolí

Podnikateľské prostredie v obci Chanava je tvorené zväčša mikropodnikmi zamestnávajúcimi do 50 zamestnancov. Najväčšou mierou sa na zamestnanosti podieľajú nasledovné podniky a organizácie:

- ♦ obec Chanava: zamestnanie v samospráve, 20 zamestnancov,
- ♦ Agrarius s.r.o.: poľnohospodárstvo, 20 zamestnancov,
- ♦ Agro Hanva: poľnohospodárstvo, 8 zamestnancov,
- ♦ DP Včelince: poľnohospodárstvo, 8 zamestnancov,
- ♦ KOVART – Ing. Oto László: kovovýroba, 6 zamestnancov,
- ♦ Agroobchod – družstvo: poľnohospodárstvo, 3 zamestnanci,
- ♦ COOP Jednota: potraviny, obchod, 2 zamestnanci.

Migrácia za prácou je hlavne do podnikov sídliačich v meste Tornaľa (LVD Tornaľa – kovovýroba, Aries 2 - kovovýroba) a obci Číž (PJK a.s. Číž – kúpele).

Cestovný ruch predstavuje odvetvie, ktoré má prierezový charakter a na jeho realizácii sa priamo podieľa celý rad ďalších odvetví (doprava, kultúra, stavebníctvo, zdravotníctvo, priemyselné odvetvia, poľnohospodárstvo).

Rozvoj cestovného ruchu v regióne je významnou mierou determinovaný lokalizáciou liečebných kúpeľov v obci Číž. Svojimi liečivými účinkami sa medzi najvýznamnejšie radia aj kúpele Číž. Jódové kúpele Číž sú vizitkou Gemera. Ležia na strednom Slovensku pri maďarských hraniciach na juhu okresu Rimavská Sobota v nadmorskej výške 174 m. Kúpele Číž ležiace pri ústí rieky Rimavy do Slanej v katastrálnom území obce Číž za svoj vznik vďaka objaveniu slanej jódobrómovej vody so značnou mineralizáciou (obsah jódu činí až 26 mg/l.). Tieto slovenské kúpele sú vybudované na základe hydrogeologických, balneologických výskumov a klinických verifikácií ich účinkov. Liečebný komplex je vsadený do celoročne udržiavaného lesoparku, ktorý vytvára príležitosti na relaxačné prechádzky a oddych po liečebných procedúrach. Klimatické pomery kúpeľov aj ich okolia sú charakteristické zdravým slnečným, suchým a nedráždivým podnebí, vhodným aj na helioterapiu. Liečebný komplex je rozdelený na historickú časť, v ktorej možno obdivovať architektonicky zaujímavé dobové stavby a novšiu časť, ktorá nesie znaky modernej architektúry. Liečebné domy poskytujú možnosť ubytovania pre asi 220 pacientov, liečebný dom Milan je vyhradený pre detských pacientov v celkovej kapacite 60 lôžok. Pre liečebné účely sa využíva prameň Hygiea s prírodnou liečivou stredne mineralizovanou jódomou, chlorido - sodnou, hypotonickou minerálnou vodou s vysokým obsahom lítia a brómu. Vyviera spontánne z hĺbky 15,7 m o teplote 18 °C, celkovej mineralizácii 11 615 mg/l, pH 8,4, výdatnosť 70 l/min. Priemerná ročná teplota oblasti je 12,5 °C a relatívna ročná vlhkosť je 65%.

V katastri obce Chanava sa nachádza poľovný revír, o ktorý sa stará Poľovnícke združenie Chanava – I.

Perspektívnym zámerom obce je podporovať cestovný ruch aj podporou budovania ubytovania v súkromí. Poskytovanie uvedeného ubytovania je podporovaná aktivita v rámci Plánu rozvoja vidieka SR 2007-2013, kde sú oprávnenými žiadateľmi fyzické osoby, ktoré zrekonštruujú svoje domy tak, aby mohli byť využívané okrem samotného bývania aj na ubytovanie v súkromí. Na uvedené aktivity je poskytovaný oprávnenému žiadateľovi nenávratný finančný príspevok do výšky 50% oprávnených nákladov z fondov EÚ. Prioritou obce by malo byť promptné a nápomocné vybavovanie potrieb obyvateľov (stavebné povolenie, konania a pod.).

Stručná charakteristika podnikateľského prostredia	
Predajňa potravinárskeho tovaru	nie
Predajňa zmiešaného tovaru	áno
Pohostinské odbytové stredisko	áno
Predajňa nepotravinárskeho tovaru	nie
Predajňa pohonných látok	nie
Zariadenie pre údržbu a opravu motorových vozidiel	nie
Predajňa súčastok a príslušenstva pre motorové vozidlá	nie
Hotel (motel, hotel)	nie
Penzión *** až *	nie
Turistická ubytovňa **, *	nie
Chatová osada *** až *	nie
Kemping * až ****	nie
Ostatné hromadné ubytovacie zariadenia	nie
Komerčná poisťovňa	nie
Komerčná banka	nie
Bankomat	nie

2.1.3. Občianska vybavenosť

Infraštruktúra je podmieňujúcim faktorom ekonomického a sociálneho rozvoja obce. Je tvorená technickou a sociálnou infraštruktúrou. Technická infraštruktúra je faktorom podmieňujúcim alokáciu firiem a ich prosperitu. Rovnako dôležitý význam má z pohľadu obyvateľov, nakoľko determinuje kvalitu ich života.

Kanalizácia

Obec Chanava momentálne nedisponuje kanalizáciou, ale buduje ju. Pri budovaní kanalizácie je mimoriadne vysoká investičná náročnosť. Z tohto dôvodu je dôležité analyzovať potreby a priority rozvoja obce, a pri budovaní kanalizácie využiť dostupné dotačné zdroje financovania alebo realizovať projekt v rámci partnerstva, ktoré je nevyhnutné aj ohľadom ekvivalentov. Rizikom je však aj možná neochota obyvateľov obce platiť zvýšené poplatky za kanalizáciu a jej prevádzku. Keďže neexistuje zákonný spôsob ktorý by prinútil občanov pripojiť sa na verejnú kanalizáciu, je v prípade jej budovania potrebná osвета medzi občanmi.

Vodovod

Chanava má kompletne pokrytie verejným vodovodom. Verejný vodovod v obci bude jedným z faktorov rozvoja v budúcnosti nakoľko pitná voda sa stáva strategickou surovinou. Zásobovanosť obyvateľstva na Slovensku pitnou vodou z verejných vodovodov v porovnaní s okolitými európskymi krajinami je nedostačujúca. Úroveň rozvoja verejných vodovodov je regionálne nerovnomerná, a jedným z rozhodujúcich faktorov je aj nedostatok zdrojov podzemných vôd v pasívnych oblastiach, ktoré sa nachádzajú predovšetkým na juhu stredného Slovenska a čiastočne aj na východnom Slovensku. Vodovodnú sieť v obci Chanava prevádzkuje spoločnosť VEOLIA a.s.

Plynofikácia obce

V minulosti bola v obci zrealizovaná kompletná plynofikácia. Plynofikácia mala pozitívny vplyv na stav životného prostredia v obci, nakoľko sa znížil podiel popolu zo spaľovania uhlia

z komunálneho odpadu. Zemný plyn (ZP) je zo všetkých fosílnych palív pre životné prostredie najprijateľnejší, pretože neprodukuje kyslíčniky síry, pevné častice a emituje aj omnoho menej NO_x a CO₂. Samotná plynifikácia však má vplyv na zmenu zloženia komunálneho odpadu (mierny nárast papiera, plastov a pod.). Prevádzkovateľom plynovodu je Slovenský plynárenský priemysel a.s.

Stručné zhrnutie technickej infraštruktúry obce Chanava	
Pošta	nie
Káblková televízia	nie
Verejný vodovod	áno
Verejná kanalizácia	nie
Kanalizačná sieť pripojená na ČOV	nie
Rozvodná sieť plynu	áno
Najbližšia zastávka vlakov - názov	Lenartovce
Najbližšia zastávka vlakov - vzdialenosť v km	3

Sociálna infraštruktúra

Sociálna infraštruktúra je určená na uspokojovanie potrieb obyvateľstva. Jej rozmiestňovanie je spojené so štruktúrou osídlenia ako aj veľkosťou obce. Zameranie a koncentrácia zariadení sociálnej infraštruktúry je priamo spojená s potrebou racionalizovať dostupnosť k nej, stanoviť ich optimálnu kapacitu vo vzťahu k dopytu. Zmenou spoločensko-ekonomického systému došlo k prerozdeleniu za rozvoj a financovanie sociálnej infraštruktúry medzi štátnu správu, miestnu a regionálnu samosprávu a súkromný sektor. V obci sa nachádza domov dôchodcov, ktorý má vlastné stravovacie kapacity. V domove dôchodcov je 13 obyvateľov. Domov dôchodcov má celoslovenskú pôsobnosť, čo znamená, že poskytuje služby nielen obyvateľom vo svojom blízkom okolí, ale aj žiadateľom v rámci celého Slovenska. Domov poskytuje v zmysle zákona č. 195/1998 Z.z. o sociálnej pomoci v znení neskorších predpisov odbornú sociálnu, zdravotnú a poradenskú starostlivosť hlavne starým a ťažko-chorým občanom, ktorí sa už nedokážu o seba postarať a nie je im možné poskytnúť inú formu starostlivosti, akou je napríklad opatrovateľská služba.

Zdravotná infraštruktúra

Zdravotné strediská majú výrazný vplyv na kvalitu poskytovanej zdravotnej starostlivosti v obci a kvalitu života v obci celkovo. V súčasnosti v obci nie je zdravotné stredisko. Uvedené má dopad predovšetkým na mladé rodiny a dôchodcov, pre ktorých dochádzka za zdravotnou starostlivosťou do Lenartoviec (5 km), kde sa nachádza zdravotné stredisko, prípadne do Tornale (12 km) alebo do obce Rimavská Seč (10 km), v ktorých je zriadená pohotovostná lekárska služba, znamená často neúnosné finančné výdavky a problémy so zabezpečením dopravy. Zároveň je funkčné zdravotné stredisko motivujúcim faktorom pre prílev nových obyvateľov. V malej obci, akou je Chanava, je potenciálnym zlepšením využitie niektorej nevyužívanej budovy alebo vytvorenie polyfunkčného celku v rámci existujúceho infraštruktúrneho zabezpečenia na možné vytvorenie ambulancií pre detského alebo praktického lekára. Tým by sa zabezpečila základná starostlivosť a pri najčastejších zdravotných problémoch, ktoré zvyčajne nevyžadujú výkon špecialistov.

Kultúrna infraštruktúra

Ochrana a rozvoj kultúrneho dedičstva, podpora súčasných umeleckých prejavov, ako aj rozvoj kultúry vo všeobecnosti sú dôležitým vkladom do mravného, duchovného, sociálneho a ekonomického rozvoja spoločnosti. Podstatnú časť kultúrneho systému v súčasnom chápaní tvoria aj lokálne atribúty: miestne zvyky, tradície a dialekty; miestna topografia, kvality prírodných i vybudovaných prvkov životného prostredia, vrátane verejného priestoru; percepčia lokality vyjadrená v piesňach, povestiach, literatúre, miestopisoch; súbory miestne

špecifických služieb, zručností v remeselnej výrobe, jedál a nápojov. Kultúrno-spoločenská činnosť obyvateľov obce je realizovaná predovšetkým v kultúrnom dome. Kultúrny dom disponuje javiskovým sedením, má kapacitu 200 miest v jednej sále. Kultúrny dom má viacero nedostatkov ako napríklad vlhké steny, je bez zateplenia, má staré okná, ktoré netesnia, je bez vykurovania a nedostatočné je i vybavenie sociálneho zariadenia a kuchyne. Kultúrny dom využívajú predovšetkým spevácke zbory, mužský a ženský. V rámci obce nie je zriadený verejný prístup na internet. V obci sa nachádza i knižnica, ktorá je však málo vybavená. Obecné zastupiteľstvo komunikuje s občanmi prostredníctvom obecného rozhlasu a web stránky s adresou www.chanava.ocu.sk. Obec je členom viacerých združení ako napríklad ZMOS, ZMOGaM a Mikroregión Slaná.

Bývanie

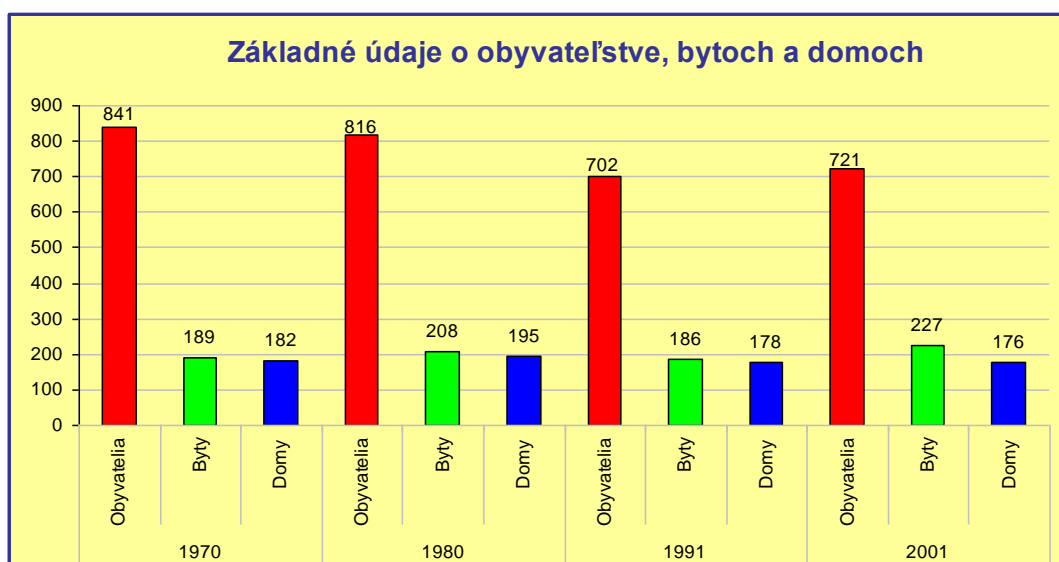
Bytový fond sa sústreďuje prevažne v tradičných bytových domoch, ale významnou mierou sú zastúpené aj tradičné rodinné domy. Pri porovnaní s priemernými ukazovateľmi štandardu bývania okresu Rimavská Sobota sa zistilo, že bytový fond v obci Chanava sa vyznačuje vyšším plošným štandardom, najmä z hľadiska kritérií veľkosti obytnej plochy, počtu obytných miestností a počtu osôb na 1 obytnú miestnosť.

Vybavenosť domov a bytov poukazuje na rôznu životnú úroveň obyvateľov obce. Sleduje sa viacerými ukazovateľmi ako napr. ukazovateľom obložnosti, vybavenosťou bytov ústredným kúrením, kúpeľňou alebo sprchovacím kútom, automatickou práčkou, ale aj tým, či domácnosť vlastní rekreačnú chatu, osobný automobil atď. Vybavenosť trvalo obývaných bytov v obci je rozdielna, v niektorých prípadoch je vyššia ako okresný či slovenský priemer, v iných nižšia.

Tab.: Základné údaje o obyvateľstve, bytoch a domoch

Obec	1970			1980			1991			2001		
	Obyvatelia	Byty	Domy	Obyvatelia	Byty	Domy	Obyvatelia	Byty	Domy	Obyvatelia	Byty	Domy
Chanava	841	189	182	816	208	195	702	186	178	721	227	176

Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2001

Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2001

	Priemerný počet					Podiel trvale obývaných bytov vybavených (v %)						Podiel trvale obývaných bytov s 3+ obytnými miestnosťami (v %)
	trvale bývajúciach osôb na 1 trvale obývaný byt	m ² obytnej plochy na 1 trvale obývaný byt	obytných miestností na 1 trvale obývaný byt	trvale bývajúciach osôb na 1 obytnú miestnosť	m ² obytnej plochy na osobu	ústredným kúrením	kúpeľňou alebo sprchovacím kútom	automatickou práčkou	rekreačnou chatou, domčekom, chalupou	osobným automobilom	počítačom	
Chanava	3,18	69,00	3,30	0,96	21,7	56,8	86,8	26,9	0,0	42,7	2,2	67,8
Priemer SR	3,49	64,52	3,61	0,98	18,9	58,2	84,7	48,6	2,4	38,8	6,9	79,5
Priemer okresu	3,12	55,10	3,03	1,03	17,6	62,7	85,2	48,9	6,1	37,4	7,6	64,1

Zdroj: Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2001

2.1.4. Vzdelávanie a kultúra

Školstvo

Sústava škôl v obci je tvorená základnou školou a materskou školou, tým sú dané dobré predpoklady pre ich vzájomné prepojenie do hierarchického systému. V tomto zmysle je potrebné zlepšiť komunikáciu medzi zainteresovanými subjektmi tak, aby školský vzdelávací systém v obci fungoval efektívne.

V zmysle Zákona č. 29/1984 Zb. § 5, § 6 základná škola poskytuje základné vzdelanie; žiaci nadobúdajú základné vedomosti, zručnosti a postoje v zmysle vedeckého poznania a v súlade so zásadami vlastenectva, humanity a demokracie. Základná škola pripravuje žiakov pre ďalšie štúdium. Činnosť základnej školy má nesporný vplyv na vyvážený rozvoj v obci. Zároveň dôležitým predpokladom pre rozvoj regiónu je stabilizácia ekonomicky produktívnych ľudí a vytvorenie podmienok pre život a prácu v regióne. Kvalitný výchovno-vzdelávací proces zabraňuje odlivu ekonomicky aktívnych obyvateľov z regiónu do centralizovaných aglomerácií miest. Zameraním školy je umožniť rozvíjať mimoškolské aktivity detí a spoluprácu s partnermi.

V obci je Základná škola s vyučovacím jazykom maďarským, ktorej zriaďovateľom je obec Chanava. V roku 2006/2007 školu navštevovalo 40 žiakov, v ďalšom roku sa má počet zvýšiť na 48 žiakov. Samostatná materská škola bez právnej subjektivity s výchovným jazykom maďarským mala v školskom roku 2006/2007 24 detí, v budúcom roku sa predpokladá zníženie počtu detí na 23.

Kultúrne podujatia

V oblasti kultúry a spoločenského života sa konajú viaceré akcie (pravidelné každoročné podujatia, resp. podujatia, ktoré sa uskutočnili v roku 2006):

Tab.: Kultúrne podujatia			
Názov kultúrneho podujatia	Rok konania	Počet návštevníkov	Výška nákladov (v tis.Sk)
Deň obce	každoročne	400*	100
Deň detí	každoročne	300*	20
Posedenie s dôchodcami	každoročne	150*	60
Kruh priateľov Mihálya Kompu – spevácka súťaž	2005		

*(pri každoročne organizovaných podujatiach údaj za 1 rok)

Dom kultúry v súčasnosti zabezpečuje kultúrno-spoločenské požiadavky širokej vrstvy obyvateľov obce. Keďže kultúrny dom v obci zastáva kľúčovú úlohu pri organizovaní významných kultúrnych podujatí. Fungujúca kultúrna infraštruktúra je dôležitá pre sociálno-ekonomický rozvoj regiónu, pretože poskytovaním adekvátnych priestorov na konferenčné, prednáškové, kultúrno-spoločenské a iné účely sa dosiahne vyvážený regionálny rozvoj prostredníctvom zvýšenia konkurencieschopnosti obce.

2.1.5. Životné prostredie

Okres Rimavská Sobota sa nachádza v juhovýchodnej časti stredného Slovenska v pohraničnej oblasti s Maďarskou republikou. V okrese sa nachádza 107 obcí, v tom 3 mestá. Ďalších 23 sídelných útvarov, ktoré majú charakter obce, je pričlenených k obciam. S celkovou rozlohou 1471 km² je najväčším okresom Banskobystrického kraja. Počtom obyvateľov je na druhom mieste. Hustota osídlenia je 56,5 obyvateľov na 1 km². Okres Rimavská Sobota hraničí s okresmi Lučenec, Brezno, Revúca, Poltár. Na juhu hraničí s Maďarskou republikou.

Územie sa člení na niekoľko morfológických celkov. Severná časť územia patrí k Slovenskému Rudohoriam a južná časť územia k Rimavskej kotline, ktorá je súčasťou Juhoslovenskej nížiny. Do západnej časti okresu zasahuje malým výbežkom Lučenecká kotlina. Z Maďarska zasahuje malým výbežkom Cerová vrchovina. Formovanie povrchu územia podmienila geologická stavba petrografického charakteru a úložné pomery hornín, ktoré sa na nej podieľajú. Z hľadiska spoločného geologického vývoja možno na území okresu vyčleniť z morfológických jednotiek jaderné pohorie – Slovenského Rudohoria (zbytok krasovej vrchoviny), oblasť v severnej časti, ktorá má ráz pahorkatinného reliéfu (komplex vápencov a dolomitov Muránskej planiny). Cerová vrchovina patrí k pohoriam vonkajšieho sopečného oblúka.

Z klimatického hľadiska patrí územie okresu do dvoch klimatických oblastí a to do teplej až mierne teplej oblasti s rôznymi klimatickými danosťami, čo súvisí s rozdielnou nadmorskou výškou. Teplotné maximum pripadá na mesiac júl s priemernou teplotou okolo 25 °C. Najnižšie hodnoty sú v mesiaci január s priemernou teplotou okolo – 4 °C. Priemerné ročné množstvo zrážok v kotline sa pohybuje okolo 600 – 650 mm.

Na území okresu sa nachádzajú 3 vodohospodársky významné toky: Rimava, Blh, Slaná. V okrese sú vyhlásené dve chránené vodohospodárske oblasti a to v CHVO Muránska Planina a CHVO Horné povodie Ipľa, Rimavice a Slatiny. Ďalej sa tu nachádza jedna oblasť prirodzenej akumulácie vôd – severná časť k.ú. obce Klenovec, 4 pásma hygienickej ochrany zdrojov pitnej vody (Teplica, Periodická vyvieracia, Skálnik, Chanava), 31 pásiem hygienickej ochrany miestnych zdrojov pitnej vody, 1 ochranné pásmo prírodných liečivých zdrojov (Číž a okolie) a 2 významnejšie pásma zdrojov stolových minerálnych vôd.

Z hľadiska hydrogeologického možno na základe rôznej geologickej stavby územia vyčleniť oblasti podzemných vôd. Významnejšie zásoby podzemných vôd sa nachádzajú v údolnej nive rieky Slanej. V severnej časti okresu sa vyskytujú krasové pramene (Periodická vyvieracia, Teplica). V Slovenskom Rudohorí je výskyt puklinových prameňov po obvode masívov. Okres je bohatý na minerálne pramene (studené kyselky, železité, sádrovcové

a jódobromové vody). Na rekreačné účely sa využívajú dve vodné nádrže Kurinec a Teplý vrch.

Po celom území okresu sú rozptýlené mimoriadne prírodovedecké krajinárske a kultúrno historické hodnoty. Do okresu z juhu zasahuje chránená krajinná oblasť Cerová vrchovina a zo severu národný park Muránska planina. Nachádza sa tu 6 národných prírodných rezervácií, 16 prírodných rezervácií, 1 národná prírodná pamiatka, 3 prírodné pamiatky, 7 chránených areálov, 3 chránené stromy.

Z ekologického a environmentálneho hľadiska situácia v okrese závisí od druhu a intenzity ekonomických aktivít a od štruktúry, intenzity a charakteru osídlenia. Pri hodnotení zaťaženia územia je oblasť Hornej Rimavy zaradená medzi zaťažené územia v zmysle Vyhlášky MŽP SR č. 112 / 1993 Zb. o vymedzení oblastí vyžadujúcich osobitnú ochranu ovzdušia a o prevádzke smogových výrobných a regulačných systémov.

Medzi najväčšie zdroje znečisťovania ovzdušia patria :

1. COMBIN VÁPENKA, s.r.o. Tisovec: výroba a spracovanie vápna
2. GEMERSKÁ NERUDNÁ SPOLOČNOSŤ a.s. Hnúšťa: spracovanie silikátových surovín
3. SLOVENSKÉ CUKROVARY a.s. Rimavská Sobota: tepelno-energetická centrála
4. SLZ CHÉMIA, a.s. Hnúšťa: výroba aktívneho uhlia a výroba drev. uhlia

V obci sa nenachádza skládka odpadov. Odvoz komunálneho odpadu je riadený harmonogramom a zabezpečuje ho spoločnosť Brantner Gemer s.r.o. V obci je zavedený separovaný zber odpadu pomocou kontajnerov a vriec. Odpad sa triedi na sklo, papier, PET fľaše a plasty. Obec nedisponuje kompostárňou, kompostovanie je preto v súčasnosti realizované občanmi v rámci vlastných možností.

2.2. Analýza realizovaných opatrení

Konkurencieschopný a všestranne rozvinutý región je schopný efektívne využívať všetky zdroje pri zachovaní prírodných, kultúrnych a historických hodnôt, pamiatok regiónu a životného prostredia mobilizáciou vnútorných zdrojov regiónu a získaním mimoregionálnych zdrojov nevyhnutných pre financovanie rozvojových zámerov.

Nižšie uvedená tabuľka obsahuje v minulosti realizované projekty s uvedením názvu projektu, roku realizácie, ako aj výšky nákladov a dotácie s konkrétnym uvedením poskytovateľa.

Tab.: Realizované projekty				
Názov realizovaného projektu	Rok	Výška nákladov (v mil. Sk)	Dotácia (v mil. Sk)	Poskytovateľ dotácie
Výstavba čističky odpadových vôd	2002	13,5	13,5	Ministerstvo ŽP
Výstavba kanalizácie	2006	3,4	3,4	Ministerstvo ŽP

Všetky realizované investície v obci riešili akútne a chronické problémy obce, ktoré znižovali jej konkurencieschopnosť, atraktivitu z hľadiska cestovného ruchu a znižovali kvalitu života obyvateľov. Obec každoročne realizuje niekoľko investičných akcií menšieho rozsahu, ako sú opravy a odstránenie havarijných stavov na obecnom majetku.

2.3. SWOT analýza

Silné stránky

- vysoká rozmanitosť a atraktivita kultúrneho dedičstva a súčasnej kultúry
- bohatý kultúrny život
- spätosť obyvateľov obce s prírodou a zdravý životný štýl
- existencia významných mestských sídel v blízkosti prepojených s obcou dopravnou a technickou infraštruktúrou, ľahká dopravná prístupnosť
- výhodná poloha v rámci Slovenska, blízkosť nadradených vnútroštátnych a medzinárodných koridorov
- úroveň malého a stredného podnikania
- blízke prepojenie obyvateľstva na vedenie obce
- vysoká angažovanosť obyvateľov obce na veciach spoločných a verejných
- ponuka voľných plôch
- dostatočný bytový fond
- dostatok voľnej pracovnej sily
- v obci bol vykonaný Register obnovenej evidencie plôch a pozemky v obci sú zväčša vysporiadané
- zásobenosť obyvateľov pitnou vodou z verejného vodovodu
- dostatočná kapacita a pokrytie plynárenskou infraštruktúrou
- dobré teritoriálne pokrytie energetickou sieťou s primeranou prenosovou kapacitou a s mierne zvyšujúcou energetickou bilanciou
- školská aj predškolská infraštruktúra
- možnosť cezhraničnej spolupráce

Slabé stránky

- veľkosť obce
- zhoršujúci sa stav kultúrnej infraštruktúry v obci
- chýbajúca kanalizácia v obci
- absentujúca zdravotná infraštruktúra
- stavebný a technický stav väčšiny ciest a tratí
- počet pracovných príležitostí v obci nepokrýva kapacity ekonomicky aktívneho obyvateľstva obce
- nevyhovujúci stav niektorých úsekov miestnych komunikácií
- uplatňovanie zákona o odpadoch (dôraz na nútenú separáciu a recykláciu)
- nedostatočná informovanosť obyvateľstva o stave životného prostredia
- nedostatočná osвета o problematike rovnosti príležitostí a ochrane pred diskrimináciou
- nedostatočná zdravotnícka infraštruktúra v obci

Príležitosti

- dokonalé zmapovanie existujúceho stavu ekonomického potenciálu a prognóza jeho očakávaného vývoja v budúcnosti je rozhodujúcim faktorom ekonomickej úspešnosti obce.
- využitie ekonomického potenciálu
- odstraňovanie administratívnych bariér podnikania a zlepšovanie podnikateľského prostredia
- zvyšovanie kompetencií samosprávy
- možnosti partnerskej spolupráce všetkých subjektov štátnej správy, samosprávy a neziskových organizácií zainteresovaných do oblasti sociálnych služieb
- rozvoj informačných technológií
- možnosti čerpania prostriedkov z fondov EÚ

- možnosti využívania alternatívnych zdrojov energie
- rozvoj odvetví využívajúcich obnoviteľné domáce zdroje
- nedostatočne využitie turistické atrakcie - silný potenciál pre ďalší rozvoj cestovného ruchu
- atraktívne prostredie s potenciálom pritiažnutia vyšších príjmových skupín obyvateľov do obce
- posilňovanie trendu prisťahovania nových obyvateľov
- zapájanie obyvateľov a nezamestnaných pri úpravách a zveľaďovaní obce
- pomoc mladým rodinám pri získavaní bývania v obci

Ohrozenia

- nízka miera vymožiteľnosti práva v oblasti životného prostredia
- nedostatok financií
- presun kompetencií na samosprávy bez adekvátneho presunu finančných zdrojov
- zvyšovanie administratívnej záťaže vo verejnej správe
- legislatívne reštrikčné opatrenia od nadradených orgánov
- odliv kvalifikovanej pracovnej sily
- možnosť narušenia environmentálnej rovnováhy vplyvom nevybudovanej kanalizácie
- nedostatočne prepracované projekty rozvoja
- nedobudovanie dopravnej infraštruktúry
- zvyšujúca sa intenzita cestnej dopravy
- pokles a strata občianskych iniciatív v oblasti kultúry
- nízky dôraz na vlastnícke vzťahy - to, čo nikomu nepatrí, alebo to patrí všetkým, je devastované a nesprávne využívané
- nekomunikovanie prevencie v oblasti kriminality
- stagnácia vzdelanostnej úrovne obyvateľstva
- devastácia životného prostredia
- finančný dopad na rozpočet obce v dôsledku prísnejších predpisov na ochranu životného prostredia

2.4. Kľúčové disparity a hlavné faktory rozvoja

Hlavné príčiny regionálnych disparít sú v predovšetkým v realizácii postupných krokov ekonomickej reformy (devalvácia meny, liberalizácia cien, konverzia a následný rozpad trhov, odbytové ťažkosti) pôsobia s rôznou intenzitou na ekonomiku regiónov SR. Dopad pôsobenia postupných krokov ekonomickej reformy mal vplyv na štruktúru ekonomiky regiónov. Postup ekonomickej reformy sprevádzalo zhoršovanie ekonomickej situácie v okresoch a mikroregiónoch s monoštruktúrnym zameraním výrobné základne. Išlo predovšetkým o okresy, alebo ich časti, kde rozhodujúca výrobná aktivita sa dostala do depresie a dochádzalo k prudkému znižovaniu zamestnanosti. Ekonomický úpadok výrobných aktivít pretrváva v priebehu celého transformačného procesu.

Disparity a faktory rozvoja ovplyvňujúce úroveň udržateľnej celkovej konvergenie SR k EÚ 15 v programovacom období 2007 až 2013:

Kľúčové disparity:

1. nedostatočne využitý existujúci rastový potenciál regiónov,
2. nedostatočná úroveň rastového potenciálu regiónov,
3. sektorové a regionálne rozdiely v konkurencieschopnosti dané nedostatočným využitím existujúceho rastového potenciálu, ako aj jeho nedostatočnou úrovňou
4. útlm poľnohospodárskej prvovýroby

Hlavné faktory rozvoja:

1. zlepšenie dostupnosti regiónov a dovybavenie územia infraštruktúrou,
2. rozvoj ľudského potenciálu a efektívne využitie pracovných síl,
3. využitie, reštrukturalizácia, rozvoj produkčného potenciálu a zvyšovanie inovačnej kapacity regiónov
4. zachovanie a ochrana životného prostredia v obci

Koherentné poradie faktorov rozvoja

Medzi kľúčové faktory rozvoja obce patrí jej výborná geografická poloha, ktorá výraznou mierou determinuje a určuje budúci rozvoj a úroveň konkurencieschopnosti obci v budúcnosti. Dobrá štruktúra sídelnej siete pre obsluhu územia má význam predovšetkým z hľadiska lokalizácie firiem a z hľadiska kvality života obyvateľov v obci.

Blízkosť významných mestských sídel prepojených s obcou dopravnou a technickou infraštruktúrou prináša so sebou predovšetkým ekonomické a sociálne výhody. Ako sú napr. dostatok pracovných príležitostí, kvalitná štruktúra ekonomických činností a predpoklad pre a rast a rozvoj potrieb a sociálnych istôt obyvateľstva a znižovanie nezamestnanosti.

Významným faktorom rozvoja je aj obnova evidencie niektorých pozemkov a právnych vzťahov k nim podľa zákona NR SR č. 180/1995 Z.z. v znení neskorších predpisov sa realizuje podľa každoročne vládou Slovenskej republiky schvaľovaných harmonogramov. V konaní sa zisťujú dostupné údaje o pozemkoch a právnych vzťahov k nim poskytnuté nájomcami pozemkov alebo inými oprávnenými osobami, z katastrálneho operátu, z listín predložených účastníkmi konania, z výpovedí svedkov a z iných dôkazov získaných najmä pri prešetrovaní v obci a na ich základe sa zostavuje a schvaľuje register obnovenej evidencie pozemkov, ktorý je známy pod skratkou ROEP.

Ekonomický potenciál daného regiónu predstavuje spolupôsobenie existujúcich ľudských zdrojov, kapitálu a prírodných daností za účelom výroby produkcie a poskytovania služieb. Ekonomický potenciál je rozhodujúcim faktorom rozvojových možností obce a determinantom životnej úrovne jej obyvateľstva. Je východiskom všetkých rozvojových zámerov, ktoré sa obce dotýkajú. Dokonalé zmapovanie existujúceho stavu ekonomického potenciálu a prognóza jeho očakávaného vývoja v budúcnosti je rozhodujúcim faktorom ekonomickej úspešnosti obce. Využitie ekonomického potenciálu obce závisí od viacerých faktorov. Okrem dopytu sú to predovšetkým ekonomicko-technické parametre výrobných zariadení alokovaných v regióne, konkurencieschopnosť ich potenciálnej produkcie, kvalita a dostupnosť pracovnej sily a pod. Úroveň tohto potenciálu a stupeň jeho využitia sa priamo odzrkadľuje v ekonomickej výkonnosti obce.

Cestovný ruch nadobúda čoraz väčší ekonomický i sociálny význam pre rozvoj obce. Cestovný ruch:

- a) ovplyvňuje tvorbu nových pracovných príležitostí, zastavuje pokles obyvateľstva v obci,
- b) ovplyvňuje zárobkovú situáciu miestneho obyvateľstva, stimuluje jeho dopyt, vytvára príležitosti pre podnikateľské aktivity, aktivuje rozvoj poľnohospodárskej výroby, remesiel, obchodu a tak zlepšuje hospodárske a sociálne pomery miestneho obyvateľstva;
- c) stimuluje rozvoj technickej infraštruktúry (budovanie cestnej siete, telekomunikácií, zásobovanie pitnou vodou - budovanie vodovodu, kanalizácie, plynofikácia) a sociálnej infraštruktúry (modernizácia a výstavba bytového fondu, kultúrno-osvetových, zdravotníckych zariadení ap.), zlepšuje starostlivosť o životné prostredie a občiansku vybavenosť;
- d) je zdrojom príjmov regiónu a tvorby hodnoty, multiplikačného efektu v kooperujúcich odvetviach, priamo i sprostredkovaním vplýva na tvorbu HDP a v dôsledku ekonomickej špecializácie regiónu na cestovný ruch je aj faktorom podpory medziregionálnej kooperácie;
- e) má pozitívny priamy a sprostredkovaný vplyv na tvorbu a rast hrubého národného produktu regiónu a vplyvom rozvoja aktívneho zahraničného cestovného ruchu aj na devízové zhodnocovanie služieb cestovného ruchu.

Uvedomujúc si tento pozitívny vplyv cestovného ruchu na rozvoj je príležitosťou lepšie a efektívnej využiť turistického potenciálu a rozširovanie turistických atrakcií.

Koherentné poradie disparít

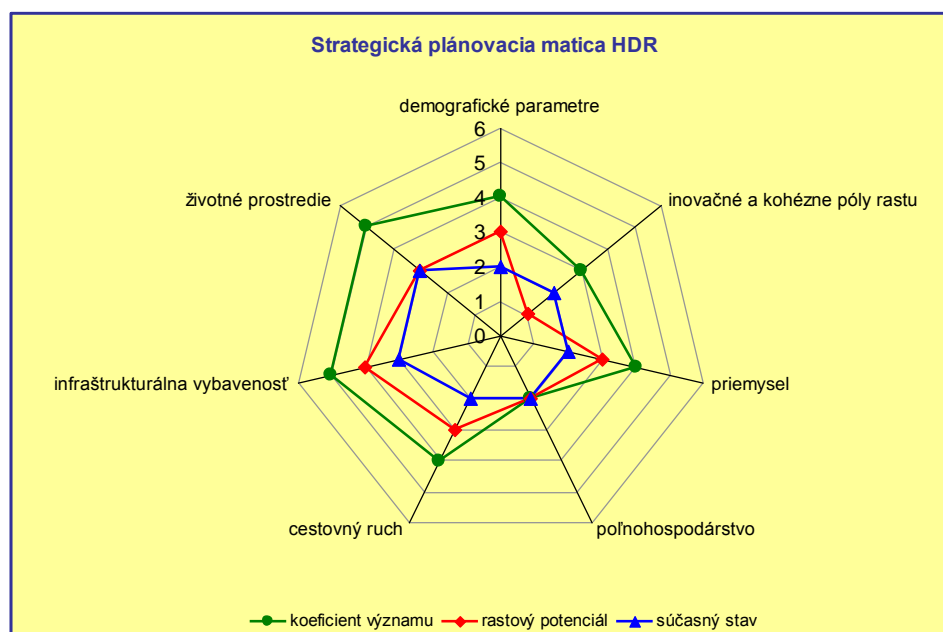
Disparitou pre obec je jej veľkosť, ktorá vo významnej miere ovplyvňuje zloženie a efektívnosť miestnych verejných výdavkov. Preto v dôsledku ďalšieho presunu kompetencií na obce by bolo potrebné sa podrobnejšie zaoberať vzťahom medzi efektívnou veľkosťou samosprávnej jednotky a vplyvom obyvateľov na rozsah a štruktúru poskytovaných miestnych verejných služieb.

Nedostatočné využitie existujúceho rastového potenciálu v obci bude mať v budúcnosti za následok hospodárske zaostávanie obce v porovnaní s okolitými obcami a následne celkový úpadok, pokles počtu obyvateľov a znižovanie kvality života v dôsledku zastarávania infraštruktúry. Skutočnosť, že kvalitný ekonomický, ľudský a sociálny potenciál je sústredený najmä v mestách, komplikuje naštartovanie rozvojových trendov v obci a vytvára disproporcie, ktoré ovplyvňujú charakter i časovú náročnosť ich adaptovania sa na nové rozvojové trendy.

Ďalšou z disparít obce, ktorá vyžaduje riešenie v strednodobom horizonte je dobudovanie kanalizácie v obci. Na základe novej úpravy zákona o vodách (§ 32 zákona 184/2002 Z.z.), ktorý stanovuje povinnosť odvádzať komunálne odpadové vody verejnými kanalizáciami. Aglomerácie od 2 000 do 10 000 EO (ekvivalentných obyvateľov) sú povinné takéto odvádzanie zabezpečiť do konca roku 2015 a aglomerácie nad 10 000 EO do konca roku 2010 podľa plánu rozvoja verejných vodovodov a kanalizácií.

Nedobudovanie dopravnej infraštruktúry spôsobí zaostávanie regiónu a nevhodný režim dopravy zvýši záťaž životného prostredia aj priamo v obci. Dopravná infraštruktúra a jej napojenosť na nadradené dopravné ťahy je bezprostredne podmieňujúcim faktorom alokácie firiem v obci alebo jej okolí. Vybudované cestné a železničné siete v regióne umožňujú približovať materiály, tovary i obyvateľstvo k rozvojovým pólom.

Na základe definícií jednotlivých kľúčových faktorov a disparít rozvoja bola vypracovaná strategická plánovacia matica pre určenie najperspektívnejších vektorov rozvoja.

Uvedené parametre na osiach predstavujú oblasti ktoré sú vitálne pre rozvoj obce. Súčasný stav poukazuje na blízkosť obce k centráram rozvoja, kvalitné životné prostredie, Menej priaznivé sú parametre pre poľnohospodárstvo a priemysel v obci, ktorý je založený prevažne na mikro-podnikoch. Infraštruktúrálna vybavenosť v obci vykazuje priemerné hodnoty, ktoré však sú čiastočne vyvážené blízkosťou k inovačným a kohéznym pólom rastu (aj keď obec priamo nie je definovaná ako pól rastu). Napriek tomu je zreteľný ich rastový potenciál.

Podstatným faktorom rozvoja obce je životné prostredie regiónu. V súčasnej dobe je životné prostredie regiónu obce v dobrom stave, preto je potrebné ho udržať a chrániť, pretože je základom potrebným rozvoj ostatných parametrov.

3. Rozvojová stratégia

Rozvojová stratégia má nasledovné východiská:

- **rozvojové stratégie na vyššej úrovni** v štruktúre regionálneho rozvoja (Národný strategický plán rozvoja vidieka SR na roky 2007 - 2013, Národný strategický referenčný rámec 2007-2013, Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja).
- **disperzná teória rozvoja.** NSRR 2007-2013 je budovaný na základe teórie pólov rozvoja, avšak pri koncipovaní PHSR a plánovaných aktivít bola zohľadnená aj Disperzná teória rozvoja, ktorá sa zameriava na komplexný plošný rozvoj regiónu a územia ako celku.
- **výsledky socio-ekonomickej analýzy,** SWOT analýza a analýzy kľúčových disparít a hlavných faktorov rozvoja obce
- **určenie nevyhnutných potrieb,** ktoré vyplývajú s platnej legislatívy (napr. nové normy v oblasti ochrany Životného prostredia)

3.1. Ciele a priority

Globálnym cieľom Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Chanava je podporiť vyvážený rozvoj v obci prostredníctvom postupného zvyšovania jej konkurencieschopnosti. Strategickým cieľom obce je vytvorenie vhodného sociálne – trhového a trvalo-udržateľného prostredia, ktoré bude podporovať vlastné úsilie a výkony obyvateľov pri tvorbe pracovných príležitostí, bude založené na akceptácii vlastníckych práv jednotlivcov a povedie jednotlivcov k dobrovoľnej zodpovednosti o sociálne slabších a o životné prostredie. Jednotlivé prioritné oblasti s popisom cieľov sú uvedené v nasledujúcej tabuľke:

Priority a ciele		
č.	Priorita	Cieľ
1	Podpora trvalo udržateľného rozvoja	Zabezpečiť stabilný rast ekonomickej aktivity v obci a jej okolí, ktorý je základom hospodársko-sociálneho postavenia jej občanov: - priemysel - cestovný ruch - ostatné služby - poľnohospodárstvo
2	Ochrana životného prostredia	Zachovať úctu k životnému prostrediu nielen na úrovni platných noriem v oblasti ochrany životného prostredia, ale hlavne zvyšovať povedomie obyvateľov aby sami aktívne prispievali k ochrane svojho okolia.
3	Investície do občianskej infraštruktúry	Prispieť k skvalitneniu a dobudovaniu občianskej infraštruktúry v oblastiach ako sú technická, sociálna, zdravotná a kultúrna infraštruktúra. Súčasťou tejto priority je aj riešenie a zlepšovanie situácie v oblasti bývania.
4	Rozvoj občianskej spoločnosti	Cieľom je aktivizácia obyvateľstva formou kultúrnych a športových podujatí ako aj kontinuálne zvyšovanie participácie obyvateľov na diani v obci.
5	Podpora rozvoja služieb pre obyvateľov	Cieľom je skvalitnenie služieb poskytovaných na území obce ako aj zabezpečenie takých, ktoré v súčasnosti absentujú.

3.2. Opatrenia a aktivity

Opatrenia boli navrhnuté a budú realizované s cieľom komplexného zabezpečenia cieľov stanovených v časti 3.1. Ciele a priority a boli rozdelené podľa prioritných oblastí.

Sumár opatrení:

Opatrenie: Zabezpečenie stabilného rastu ekonomickej aktivity v obci a jej okolí

Cieľ opatrenia: Cieľom je zabezpečiť stabilný rast ekonomickej aktivity v obci a jej okolí, ktorý je základom hospodársko-sociálneho postavenia jej občanov: priemysel, cestovný ruch, služby, poľnohospodárstvo, ostatné.

Stručná charakteristika opatrenia: Pre zabezpečenie ekonomického rozvoja obce je nutné realizovať opatrenie, ktoré tento rozvoj podporí (pomocou aktivít), avšak realizácia opatrenia bude koncipovaná a komplexne zabezpečená so zreteľom na trvalú udržateľnosť.

Predpokladané výsledky: Sú uvedené v časti 3.4. Programová štruktúra, merateľné ukazovatele

Opatrenie: Zabezpečenie ochrany životného prostredia

Cieľ opatrenia: Cieľom je zachovať úctu k životnému prostrediu nielen na úrovni platných noriem v oblasti ochrany životného prostredia, ale hlavne zvyšovať povedomie obyvateľov aby sami aktívne prispievali k ochrane svojho okolia.

Stručná charakteristika opatrenia: Zabezpečenie rozvoja, ktorý neničí, ale zachováva životné prostredie so zreteľom na špecifické požiadavky a potreby obce a regiónu a vytvára synergický a komplementárny súlad s ostatnými opatreniami.

Predpokladané výsledky: Sú uvedené v časti 3.4. Programová štruktúra, merateľné ukazovatele

Opatrenie: Komplexné budovanie, dobudovanie a modernizácia infraštruktúry obce

Cieľ opatrenia: Cieľom je prispieť k skvalitneniu a dobudovaniu občianskej infraštruktúry v oblastiach ako sú technická, sociálna, zdravotná a kultúrna infraštruktúra. Súčasťou tejto priority je aj riešenie a zlepšovanie situácie v oblasti bývania.

Stručná charakteristika opatrenia: Zabezpečenie potrebnej technickej infraštruktúry pre kontinuálne zvyšovanie a udržanie kvality života obyvateľstva a naplnenie jeho potrieb ako aj potrieb firiem sídliačich na území obce a využívajúcich uvedenú infraštruktúru.

Predpokladané výsledky: Sú uvedené v časti 3.4. Programová štruktúra, merateľné ukazovatele

Opatrenie: Zvyšovanie participácie občanov na živote obce a jej ďalšom smerovaní

Cieľ opatrenia: Cieľom je aktivizácia obyvateľstva formou kultúrnych a športových podujatí ako aj kontinuálne zvyšovanie participácie obyvateľov na daniach v obci.

Stručná charakteristika opatrenia: Investície pre zabezpečenie a skvalitnenie demokratického systému riadenia obce smerom zdola nahor, za účasti všetkých občanov a zabezpečenie a posilnenie multikulturálnej spoločnosti založenej na odlišných základoch, kultúre a histórii, odbúravanie rasových a etnických predsudkov a posilnenia rodovej rovnoprávnosti a občianskej spolupatričnosti.

Predpokladané výsledky: Sú uvedené v časti 3.4. Programová štruktúra, merateľné ukazovatele

Opatrenie: Skvalitňovanie a zabezpečenie služieb obyvateľstvu

Cieľ opatrenia: Cieľom je skvalitnenie služieb poskytovaných na území obce ako aj zabezpečenie takých, ktoré v súčasnosti absentujú.

Stručná charakteristika opatrenia: Investície pre skvalitnenie poskytovaných služieb obyvateľstvu so zameraním na znevýhodnené skupiny obyvateľstva, marginalizované skupiny a sociálne odkázaných občanov.

Predpokladané výsledky: Sú uvedené v časti 3.4. Programová štruktúra, merateľné ukazovatele

Sumár finančného zabezpečenia opatrení:

Opatrenie	počet aktivít	celková suma na opatrenie v tis. Sk
Zabezpečenie stabilného rastu ekonomickej aktivity v obci a jej okolí	2	5 250
Zabezpečenie ochrany životného prostredia	1	250
Komplexné budovanie, dobudovanie a modernizácia infraštruktúry obce	4	36 820
Zvyšovanie participácie občanov na živote obce a jej ďalšom smerovaní	3	11 880
Skvalitňovanie a zabezpečenie služieb obyvateľstvu	1	1 515

Vysvetlivky k údajom uvedeným v aktivitách:

Financovanie:

- *Náklady v tis. Sk:* Náklady na samotnú technickú realizáciu
- *Možnosti financovania:* možnosti získania financovania s uvedením potencionálneho zdroja
- *náklady na prípravu projektu v tis. Sk (proj. dokumentácia, žiadosť o eurofondy, verejné obstarávanie:* finančné náklady ktoré nie sú kalkulované v nákladoch na samotnú technickú dokumentáciu ale sú pre realizáciu projektu nevyhnutné. Jedná sa o náklady zo strany obce, pri investíciách pri ktorých je investor iný ako obec sa nekalkulujú.
- *Potreba financovania z vlastných zdrojov v tis. Sk:* súčet nákladov na samotnú technickú realizáciu projektu a nákladov na prípravu projektu. V prípade financovania projektov z využitím nenávratného finančného príspevku (alebo financovanie projektov súkromných investorov) je tu uvedená len suma ktorú projekt vyžaduje prefinancovať zo strany obce.

Dopady:

Dopad na rozpočet (bežné príjmy/výdavky): sa udáva v hodnote za 1 kalendárny rok

1. Opatrenie: Zabezpečenie stabilného rastu ekonomickej aktivity v obci a jej okolí

Aktivita: Cestovný ruch - ubytovanie v súkromí
<p>Popis: vytvorenie ubytovacích kapacít v rámci cestovného ruchu pre využitie potenciálu cestovného ruchu v regióne, v rámci Podpory činností v oblasti cestovného ruchu, PRV 2007-2013 pre fyzické osoby</p> <p>prioritná oblasť: Podpora trvalo udržateľného rozvoja</p> <p>Plánovaný rok realizácie: 2013</p> <p>zodpovedný za realizáciu: súkr. Investori</p> <p>dôležitosť (1 = vysoká, 2 = stredná, 3 = nižšia): 3</p>
<p>Financovanie:</p> <p>Náklady v tis. Sk: 5000</p> <p>možnosti financovania:</p> <p>náklady na prípravu projektu v tis. Sk (proj.dokumentácia, žiadosť o eurofondy, verejné obstarávanie): 0</p> <p>potreba financovania z vlastných zdrojov v tis. Sk: 0</p>
<p>Dopady:</p> <p>dopad na zamestnanosť: pozitívny - jedno až 10 nových prac.miest</p> <p>dopad na rozpočet (bežné príjmy/výdavky): pozitívny - úspora bežných výdavkov (nárast príjmov) o viac ako 50 tis. Sk</p> <p>dopad na kvalitu života: pozitívny</p>

Aktivita: podpora rozvoja cestovného ruchu
<p>Popis: podpora propagácie ubytovania v súkromí v rámci možností obce</p> <p>prioritná oblasť: Podpora trvalo udržateľného rozvoja</p> <p>Plánovaný rok realizácie: 2010</p> <p>zodpovedný za realizáciu: obec</p> <p>dôležitosť (1 = vysoká, 2 = stredná, 3 = nižšia): 2</p>
<p>Financovanie:</p> <p>Náklady v tis. Sk: 200</p> <p>možnosti financovania: Národný strategický plán rozvoja vidieka SR,3.2. Podpora činností v oblasti vidieckeho cestovného ruchu</p> <p>náklady na prípravu projektu v tis. Sk (proj.dokumentácia, žiadosť o eurofondy, verejné obstarávanie): 50</p> <p>potreba financovania z vlastných zdrojov v tis. Sk: 50</p>
<p>Dopady:</p> <p>dopad na zamestnanosť: pozitívny - jedno až 10 nových prac.miest</p> <p>dopad na rozpočet (bežné príjmy/výdavky): nevýznamný</p> <p>dopad na kvalitu života: nulový</p>

2. Opatrenie: Zabezpečenie ochrany životného prostredia

Aktivita: ochrana životného prostredia
Popis: zlepšenie environmentálneho povedomia verejnosti, vrátane komunikácie so zainteresovanými skupinami, publikácia propagačných a vzdelávacích materiálov, komunikácia v oblasti separovaného zberu odpadov
prioritná oblasť: Ochrana životného prostredia Plánovaný rok realizácie: 2008 zodpovedný za realizáciu: obec dôležitosť (1 = vysoká, 2 = stredná, 3 = nižšia): 2
Financovanie: Náklady v tis. Sk: 200 možnosti financovania: OP Životné prostredie - opatrenie 53 - informačné a propagačné aktivity náklady na prípravu projektu v tis. Sk (proj.dokumentácia, žiadosť o eurofondy, verejné obstarávanie): 50 potreba financovania z vlastných zdrojov v tis. Sk: 60
Dopady: dopad na zamestnanosť: nulový vplyv dopad na rozpočet (bežné príjmy/výdavky): nevýznamný dopad na kvalitu života: pozitívny

3. Opatrenie: Komplexné budovanie, dobudovanie a modernizácia infraštruktúry obce

Aktivita: Rekonštrukcia budovy ZŠ
Popis: Rekonštrukcia budovy Základnej školy na základe projektovej dokumentácie
prioritná oblasť: Investície do občianskej infraštruktúry Plánovaný rok realizácie: 2008 (podľa finančných možností v období: 2008-2012) zodpovedný za realizáciu: obec dôležitosť (1 = vysoká, 2 = stredná, 3 = nižšia): 3
Financovanie: Náklady v tis. Sk: 10000 možnosti financovania: náklady na prípravu projektu v tis. Sk (proj.dokumentácia, žiadosť o eurofondy, verejné obstarávanie): 100 potreba financovania z vlastných zdrojov v tis. Sk: 10100
Dopady: dopad na zamestnanosť: nulový vplyv dopad na rozpočet (bežné príjmy/výdavky): pozitívny - úspora bežných výdavkov (nárast príjmov) o viac ako 50 tis. Sk dopad na kvalitu života: pozitívny

Aktivita: vybudovanie parku

Popis: vytvorenie parku pre oddych obyvateľov - oddychová zóna. Pri kaštieli a pri kultúrnom dome

prioritná oblasť: Investície do občianskej infraštruktúry

Plánovaný rok realizácie: 2008

zodpovedný za realizáciu: obec

dôležitosť (1 = vysoká, 2 = stredná, 3 = nižšia): 1

Financovanie:

Náklady v tis. Sk: 4000

možnosti financovania: Národný strategický plán rozvoja vidieka SR, 3.4.1. Podopatrenie: Základné služby pre vidiecke obyvateľstvo

náklady na prípravu projektu v tis. Sk (proj.dokumentácia, žiadosť o eurofondy, verejné obstarávanie): 90

potreba financovania z vlastných zdrojov v tis. Sk: 90

Dopady:

dopad na zamestnanosť: nulový vplyv

dopad na rozpočet (bežné príjmy/výdavky): pozitívny - úspora bežných výdavkov (nárast príjmov) o viac ako 50 tis. Sk

dopad na kvalitu života: pozitívny

Aktivita: komunikácie a chodníky

Popis: rekonštrukcia miestnych komunikácií a chodníkov

prioritná oblasť: Investície do občianskej infraštruktúry

Plánovaný rok realizácie: 2010 (podľa finančných možností v období: 2010-2011)

zodpovedný za realizáciu: obec

dôležitosť (1 = vysoká, 2 = stredná, 3 = nižšia): 1

Financovanie:

Náklady v tis. Sk: 10000

možnosti financovania: Národný strategický plán rozvoja vidieka SR, 3.4.2. Podopatrenie: Obnova a rozvoj obcí

náklady na prípravu projektu v tis. Sk (proj.dokumentácia, žiadosť o eurofondy, verejné obstarávanie): 150

potreba financovania z vlastných zdrojov v tis. Sk: 150

Dopady:

dopad na zamestnanosť: nulový vplyv

dopad na rozpočet (bežné príjmy/výdavky): pozitívny - úspora bežných výdavkov (nárast príjmov) o viac ako 50 tis. Sk

dopad na kvalitu života: veľmi pozitívny

Aktivita: sociálne byty

Popis: vybudovanie sociálnych bytov

prioritná oblasť: Investície do občianskej infraštruktúry

Plánovaný rok realizácie: 2009

zodpovedný za realizáciu: obec

dôležitosť (1 = vysoká, 2 = stredná, 3 = nižšia): 2

Financovanie:

Náklady v tis. Sk: 12000

možnosti financovania: ŠFRB

náklady na prípravu projektu v tis. Sk (proj.dokumentácia, žiadosť o eurofondy, verejné obstarávanie): 480

potreba financovania z vlastných zdrojov v tis. Sk: 8880

Dopady:

dopad na zamestnanosť: pozitívny - jedno až 10 nových prac.miest

dopad na rozpočet (bežné príjmy/výdavky): nevýznamný

dopad na kvalitu života: veľmi pozitívny

4. Opatrenie: Zvyšovanie participácie občanov na živote obce a jej ďalšom smerovaní

Aktivita: Vybudovanie športovísk
Popis: multifunkčné športoviská, osvetlenie, oplatenie, terénne úpravy
prioritná oblasť: Rozvoj občianskej spoločnosti Plánovaný rok realizácie: 2009 zodpovedný za realizáciu: obec dôležitosť (1 = vysoká, 2 = stredná, 3 = nižšia): 2
Financovanie: Náklady v tis. Sk: 1000 možnosti financovania: Národný strategický plán rozvoja vidieka SR, 3.4.1. Podopatrenie: Základné služby pre vidiecke obyvateľstvo náklady na prípravu projektu v tis. Sk (proj.dokumentácia, žiadosť o eurofondy, verejné obstarávanie): 80 potreba financovania z vlastných zdrojov v tis. Sk: 80
Dopady: dopad na zamestnanosť: nulový vplyv dopad na rozpočet (bežné príjmy/výdavky): negatívny - zvýšenie bežných výdavkov o viac ako 50 tis. Sk dopad na kvalitu života: veľmi pozitívny

Aktivita: rekonštrukcia budovy KD
Popis: rekonštrukcia budovy kultúrneho domu - drenáž, zateplenie, WC, obslužné miestnosti
prioritná oblasť: Rozvoj občianskej spoločnosti Plánovaný rok realizácie: 2011 zodpovedný za realizáciu: obec dôležitosť (1 = vysoká, 2 = stredná, 3 = nižšia): 3
Financovanie: Náklady v tis. Sk: 10000 možnosti financovania: Národný strategický plán rozvoja vidieka SR, 3.4.1. Podopatrenie: Základné služby pre vidiecke obyvateľstvo náklady na prípravu projektu v tis. Sk (proj.dokumentácia, žiadosť o eurofondy, verejné obstarávanie): 450 potreba financovania z vlastných zdrojov v tis. Sk: 450
Dopady: dopad na zamestnanosť: nulový vplyv dopad na rozpočet (bežné príjmy/výdavky): pozitívny - úspora bežných výdavkov (nárast príjmov) o viac ako 50 tis. Sk dopad na kvalitu života: pozitívny

Aktivita: vybudovanie autobusových zastávok
Popis: vybudovanie autobusových zastávok
prioritná oblasť: Rozvoj občianskej spoločnosti Plánovaný rok realizácie: 2008 zodpovedný za realizáciu: obec dôležitosť (1 = vysoká, 2 = stredná, 3 = nižšia): 2
Financovanie: Náklady v tis. Sk: 300 možnosti financovania: Národný strategický plán rozvoja vidieka SR, 3.4.2. Podopatrenie: Obnova a rozvoj obcí náklady na prípravu projektu v tis. Sk (proj.dokumentácia, žiadosť o eurofondy, verejné obstarávanie): 50 potreba financovania z vlastných zdrojov v tis. Sk: 50
Dopady: dopad na zamestnanosť: nulový vplyv dopad na rozpočet (bežné príjmy/výdavky): nevýznamný

dopad na kvalitu života: pozitívny

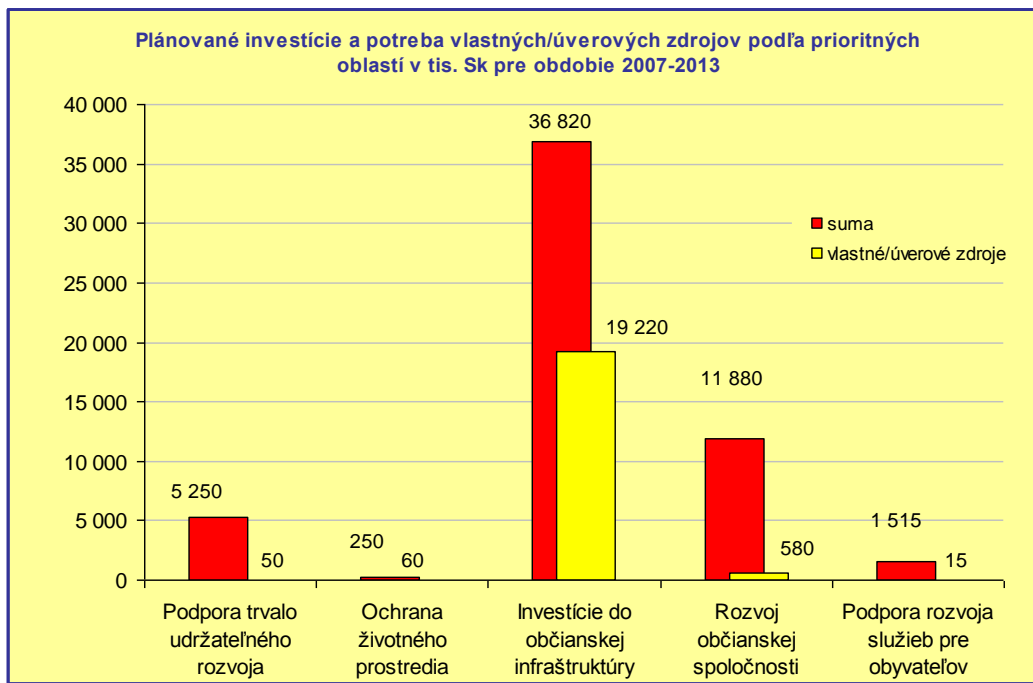
5. Opatrenie: Skvalitňovanie a zabezpečenie služieb obyvateľstvu

Aktivita: vytvorenie komunitného centra
Popis: vytvorenie centra voľného času pre mládež s verejným internetom
prioritná oblasť: Podpora rozvoja služieb pre obyvateľov Plánovaný rok realizácie: 2009 zodpovedný za realizáciu: obec dôležitosť (1 = vysoká, 2 = stredná, 3 = nižšia): 1
Financovanie: Náklady v tis. Sk: 1500 možnosti financovania: náklady na prípravu projektu v tis. Sk (proj.dokumentácia, žiadosť o eurofondy, verejné obstarávanie): 15 potreba financovania z vlastných zdrojov v tis. Sk: 15
Dopady: dopad na zamestnanosť: nulový vplyv dopad na rozpočet (bežné príjmy/výdavky): negatívny - zvýšenie bežných výdavkov o viac ako 50 tis. Sk dopad na kvalitu života: veľmi pozitívny

3.3. Opis rozvojovej stratégie

Samotná charakteristika rozvojovej stratégie vyplýva z piatich prioritných oblastí určených v kapitole 3.1.

Výška investícií bola kalkulovaná na základe prioritných oblastí a na základe strategickej plánovacej matice HDR. Určuje potrebu vlastných zdrojov podľa výšky investícií, ktoré boli definované ako determinujúce faktory rozvoja obce. Výška plánovaných investícií / nákladov pre jednotlivé prioritné oblasti závisí od viacerých faktorov:

- investičná náročnosť aktivít – aktivity v oblasti občianskej infraštruktúry kladú najvyššie nároky na financovanie
- miery využitia cudzích zdrojov a zapojenia partnerov – do aktivít v oblasti trvalo udržateľného rozvoja sa budú zapájať aj partneri, ktorí prevezmú veľkú časť financovania a tak spoluúčasť obce je nižšia
- nižšia celková suma aktivít v peňažnom vyjadrení neznamená nižšiu prioritu týchto aktivít alebo zanedbávanie tejto oblasti – tieto aktivity sú jednoducho menej finančne náročné avšak získanie iných zdrojov je často ťažšie.

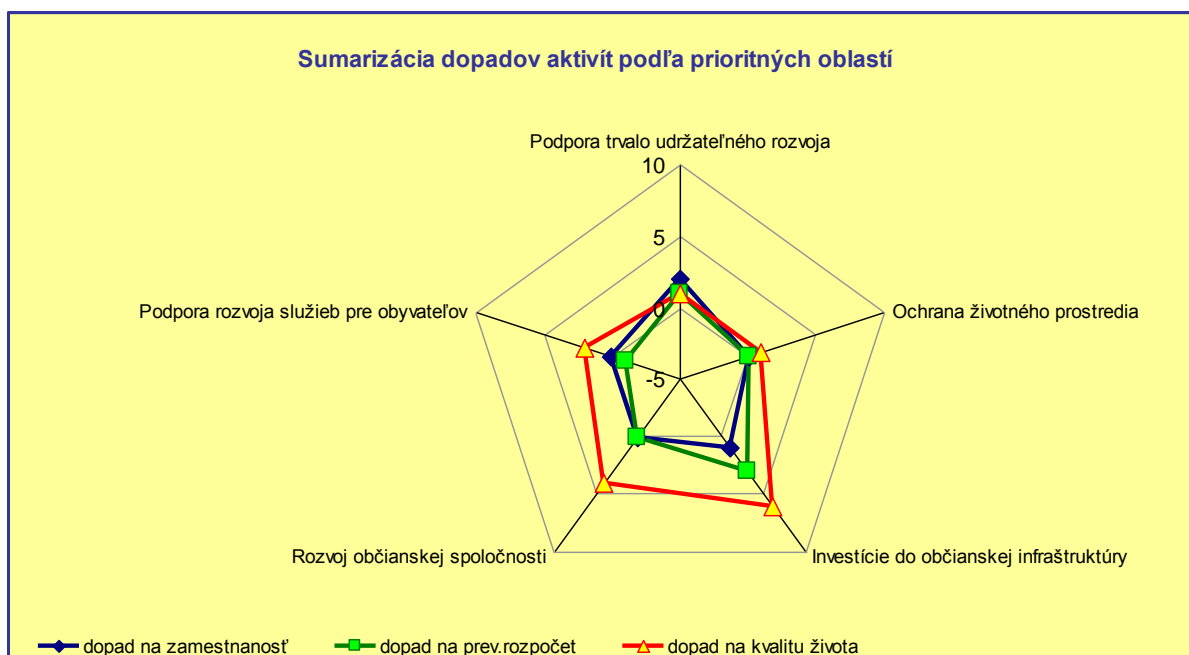
Definovanie rozvojovej stratégie obce nadväzuje na výsledky komplexných analýz a na SWOT analýzu, pričom sa snaží odstrániť alebo prinajmenšom zmierniť identifikované disparity pomocou určených faktorov rozvoja. Rozvoj obce je chápaný ako jej hospodársky rozvoj, predovšetkým ako hospodársky rast. Malo by ísť hlavne o taký rozvoj, ktorý neničí vlastnú surovinovú a ľudskú základňu, zachováva životné prostredie, teda o trvalo udržateľný.

3.4. Programová štruktúra, merateľné ukazovatele

Medzi merateľné ukazovatele zaraďujeme aj výšku nákladov (náklady celkové, náklady na prípravu projektov a potrebu financovania z vlastných zdrojov) a merateľné sú aj dopady na zamestnanosť, prevádzkový rozpočet a kvalita života v obci.

Merateľné ukazovatele sú podrobne charakterizované v rámci kapitoly 3.2. Opatrenia a aktivity, v tejto časti preto uvádzame ich sumarizáciu:

Z uvedenej sumarizácie vyplýva, že :

- plánované aktivity v prioritnej oblasti Podpora trvalo udržateľného rozvoja budú mať najpozitívnejší vplyv na zamestnanosť
- kvalitu života občanov najviac posilnia aktivity v prioritnej oblasti Investície do občianskej infraštruktúry a Rozvoj občianskej spoločnosti
- dopad na rozpočet obce je prevažne neutrálny

Rozvojová stratégia obce vychádza predovšetkým zo silných stránok a maximálnom možnom využití príležitostí identifikovaných vo SWOT analýze a strategickej plánovacej matici.

4. Finančný plán

Jednou z kľúčových otázok programu rozvoja je schopnosť obce v priebehu jeho realizácie zaistiť zdroje potrebné na jeho financovanie. Finančné zdroje potrebné pre naplnenia aktivít uvedených v Programe hospodárskeho a sociálneho rozvoja budú plynúť z nasledovných zdrojov:

- **rozpočet obce** je základným zdrojom financovania aktivít. V zmysle východiskových parametrov rozpočtu verejnej správy na rok 2007 sa v roku 2007 predpokladá rast hospodárstva na úrovni 8,9%, rast zamestnanosti o 0,8% a rast reálnych miezd o 4,1%. Priemerná ročná miera inflácie sa očakáva v hodnote 2,7%. Rozhodujúci podiel na príjmoch rozpočtov obcí budú mať v roku 2007 daňové príjmy, dotácie a transfery. V roku 2007 sa plánuje ich výnos v sume 48,9 mld. Sk. Z výnosov týchto daní a transferov musia obce a mestá zabezpečiť financovanie svojich originálnych pôsobností vrátane všetkých pôsobností presunutých a presúvaných z orgánov štátnej správy na obce v rámci pokračujúcej decentralizácie verejnej správy. Výnos dane z príjmov fyzických osôb sa odhaduje v sume 2,8 mld. Sk a výnos z príjmov právnických osôb sa odhaduje na 48,9 mld. Sk. Dotácie na prenesený výkon štátnej správy sa odhadujú v sume 15,39 mld. Sk, čo je v porovnaní s rokom 2006 nárast o 2,2%. Výška voľných prostriedkov je však limitovaná a preto je vhodné prostriedky obecného rozpočtu použiť najmä na nasledovné:
 - **zabezpečiť prípravu projektov** – projektová dokumentácia, príprava žiadostí na čerpanie eurofondov a podobne
 - **spolufinancovať europrojekty** – štandardne je nevyhnutné podieľať sa časťou 5% na europrojektoch. Tento podiel aj vzrastie, ak zoberieme do úvahy aj vedľajšie náklady projektov.
 - **financovanie bežných aktivít** – ide najmä o neinvestičné aktivity v oblasti služieb obyvateľom alebo podpore kultúrneho a športového života
- **ostatné verejné zdroje**, najmä prostriedky ŠFRB sú vhodné na financovanie bytovej výstavby. Príležitosti na získanie nenávratnej finančného príspevku zo štátneho rozpočtu sú v značnej miere obmedzené.
- **súkromné zdroje** – je možné použiť najmä na v projektoch, ktoré sú orientované na podporu podnikateľského prostredia a súkromný sektor z neho bude mať tiež osov
- **štrukturálne fondy EÚ** – je možné použiť na financovanie mnohých projektov, avšak treba uvážiť ich zložitú a náročnú prípravu.
- **úverové zdroje** – úvery sú vhodné na riešenie akútnych investičných potrieb prípadne na financovanie aktivít s pozitívnym dopadom na rozpočet obce.

Analýza súčasného hospodárenia – rok 2006, Súvaha obce k 31.12.2006 (Skrátená forma):

tis. Sk		
neobežný majetok spolu	9 178	93,3%
dlhodobý nehmotný majetok	0	0,0%
dlhodobý hmotný majetok	9 178	93,3%
<i>pozemky</i>	0	0,0%
<i>umelecké diela a zbierky</i>	0	0,0%
<i>stavby</i>	7 828	79,5%
<i>stroje, prístroje a zariadenia</i>	0	0,0%
<i>dopravné zariadenia</i>	384	3,9%
<i>obstaranie HIM</i>	966	9,8%
<i>drobný dlh. hm. majetok</i>	0	0,0%
<i>ostatný HIM</i>	0	0,0%
dlhodobý finančný majetok	0	0,0%
obežný majetok	663	6,7%
<i>zásoby</i>	10	0,1%
<i>pohľadávky</i>	607	6,2%
<i>finančný majetok</i>	46	0,5%
rozpočtové účty, z toho:	0	0,0%
<i>prostriedky rozpočtového hospodárenia</i>	0	0,0%
majetok spolu	9 841	100,0%
vlastne zdroje	7 579	77,0%
<i>majetkove fondy</i>	8 717	88,6%
<i>finančné a peňažne fondy</i>	0	0,0%
<i>výsledok hospodárenia</i>	-1 138	-11,6%
zdroje krytia prostriedkov rozpočt.hosp.	0	0,0%
cudzie zdroje	2 262	23,0%
<i>dlhodobé záväzky</i>	417	4,2%
<i>krátkodobé záväzky</i>	458	4,7%
<i>bankové úvery</i>	1 387	14,1%
<i>prechodné účty pasívne</i>	0	0,0%
pasíva celkom	9 841	100,0%

Majetok obce tvorí predovšetkým dlhodobý hmotný majetok v celkovej súčasnej hodnote 9 178 tis. Sk. Tvoreným je predovšetkým skupinou stavby (7 828 tis. Sk; 79,5% majetku obce), ktorých účtovná amortizácia je 42,5%.

vybrané ukazovatele	Rok 2006
momentálna likvidita	-412 tis. Sk
likvidita 1. Stupňa	-412 tis. Sk
likvidita 2.stupňa	195 tis. Sk
likvidita 3.stupňa	205 tis. Sk
ukazovateľ zadlženosti	22,99%
miera zadlženosti	29,85%
úverová zaťaženosť	14,09%
miera opotrebenie stavieb	42,5%
miera opotrebenia zariadení a tech.	100,0%

Obec nemá ani vzhľadom na záporné hodnoty likvidity 1. stupňa problém priebežne a načas uhrádzať svoje záväzky. Likvidita 2. a 3. stupňa poukazuje na dlhodobú stabilnú finančnú situáciu obce.

Obec má v súvislosti s prevádzkou vyrovnané záväzky a jej aktivity sú v súlade so zákonom NR SR č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Pod likviditou rozumieme schopnosť podniku uhradiť včas svoje záväzky voči všetkým dodávateľom (veriteľom). Pod likvidnosťou aktív rozumieme schopnosť v čo najkratšom čase pretransformovať jednotlivé majetkové súčasti podniku na peňažné prostriedky, a to bez straty alebo bez podstatnej zľavy z ich účtovnej hodnoty.

Likvidita 1. stupňa vypovedá, aký podiel krátkodobých dlhov môže subjekt k určitému dňu (v závislosti od toho z ktorého dňa sú pre analýzu poskytované údaje) vyplatiť v hotovosti. Za optimálny sa považuje pomer od 0,20 do 0,60.

Likvidita 2. stupňa vypovedá o tom, ako je subjekt schopná zaplatiť krátkodobé dlhy bez predaja zásob. Zásoby môžu byť ovplyvnené ich likvidnosťou. Tento ukazovateľ pre posúdenie likvidity veľmi dôležitý. V zásade platí, že hodnota ukazovateľa by sa mala pohybovať od 1,00 do 1,50. Ak je hodnota menšia ako 1,00, subjekt musí rátať s tým, že na zaplatenie záväzkov bude musieť likvidovať zásoby. Ak je hodnota vyššia ako 1,00, tak po úhrade krátkodobých záväzkov má ešte rezervu (napr. ak bežná likvidita je 1,25, táto rezerva predstavuje 25 %).

Ukazovateľ udáva podiel krátkodobých dlhov na financovaní obežného majetku. Čím je likvidita 3. stupňa väčšia, tým je väčší podiel financovania krátkodobého majetku dlhodobými zdrojmi, čo znižuje riziko platobnej neschopnosti pre prípad, že sa nepodarí premeniť časť nepeňažného obežného majetku na peňažné prostriedky. Hodnota ukazovateľa nemá byť menšia ako 1,50, optimum je 2,00 a za maximálnu hodnotu je považovaný pomer 2,50.

Plánované aktivity boli posudzované z finančného hľadiska pre posúdenie súladu investičných aktivít a ich rozpočtov so zákonom NR SR č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Tabuľka predstavuje potrebu vlastných zdrojov v jednotlivých rokoch realizácie aktivít plánu hospodárskeho a sociálneho rozvoja. V prvých rokoch bude obec realizovať hlavne investície

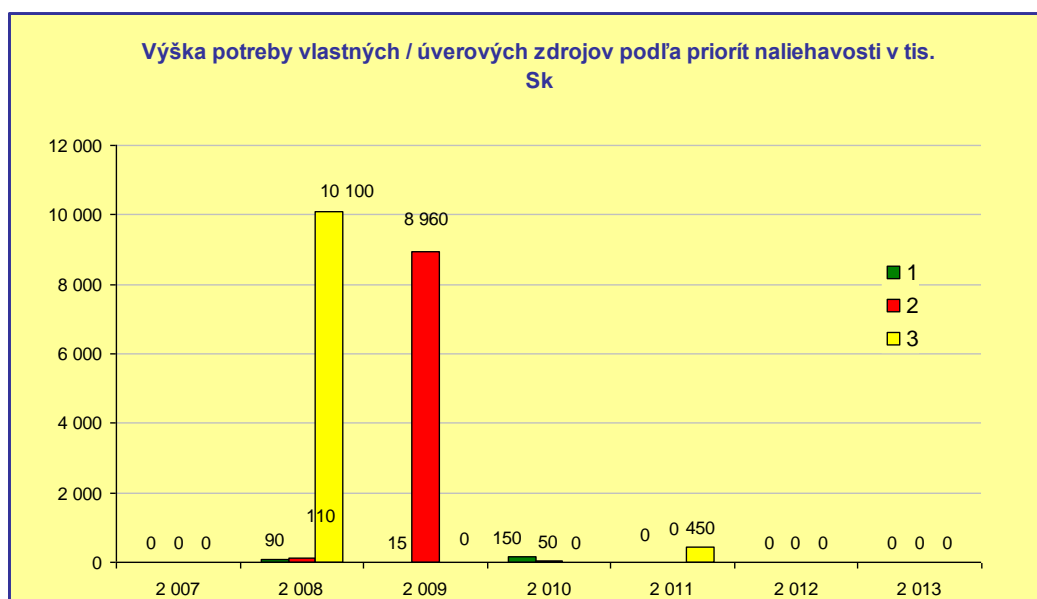

zamerané na občiansku infraštruktúru, ochranu životného prostredia a trvalo udržateľný rozvoj, ktoré sú zásadné pre rozvoj obce a príchod investorov.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja predpokladá vyššie investície v prvých rokoch, nakoľko sa počíta aj s úverovým financovaním s následným splácaním v ďalších rokoch.

Nasledujúca tabuľka predstavuje alternatívne možnosti investícií v závislosti od možnosti získania financovania rozvojových projektov obce:

- **Priorita č.1 – najvyššia priorita.** Uvedené investície budú realizované bezpodmienečne, pretože sú najnaliehavejšie a najakútnejšie z hľadiska rozvoja obce. Uvedené investície budú realizované bez ohľadu na to, či obec získa financovanie pre uvedené aktivity zo zdrojov EU.
- **Priorita č. 2 – stredná priorita.** Uvedené investície budú realizované v prípade, že obec získa prostriedky na realizáciu aktivít z prostriedkov EU. V prípade nezískania uvedených prostriedkov, budú investície odložené do času, pokiaľ nebude zaistené financovanie.
- **Priorita č.3 – najnižšia priorita.** Prevažne projekty menšieho rozsahu a finančnej náročnosti, ktoré je možné realizovať vlastnými zdrojmi ale nemali by ohroziť aktivity s vyššou prioritou

Z hľadiska potrieb rozvoja obce je dôležité zabezpečiť aj participáciu súkromných zdrojov na jednotlivých projektoch. Preto obec bude realizovať aktivity pre vytvorenie priaznivého investičného prostredia v obci (viď. kapitolu 3.2.)

4.1. Rozdelenie financií na programovacie obdobie

Plánované čerpanie zdrojov bolo uvedené v časti 3.2 ku každej aktivite samostatne. Na tomto mieste uvádzame sumarizáciu čerpania jednotlivých zdrojov.

Rozdelenie financií na programovacie obdobie									
Rok	Oprávnené náklady spolu	Verejné zdroje					Súkromné zdroje	EIB	
		Verejné zdroje spolu	Fond EÚ	Národné verejné zdroje					
				Národné verejné zdroje spolu	Štátny rozpočet	Regionálne zdroje			Miestne zdroje
				A=B+H+	B=C+D	C			D=E+F+G
CH								CH	
2007									
2008	14 790	14 790	3 368	11 423	1 123		10 300		
2009	15 075	15 075	4 575	10 500	1 525		8 975		
2010	10 400	10 400	7 650	2 750	2 550		200		
2011	10 450	10 450	7 500	2 950	2 500		450		
2012									
2013	5 000							5 000	
Spolu	55 715	50 715	23 093	24 673	5 198		19 475	5 000	

údaje sú v tis. Sk

4.2. Rozdelenie financií na priority a opatrenia

Dole uvedená tabuľka uvádza súhrn čerpania zdrojov podľa jednotlivých prioritných oblastí.

Rozdelenie financií na priority a opatrenia									
prioritná oblasť	Oprávnené náklady spolu	Verejné zdroje					Súkromné zdroje	EIB	
		Verejné zdroje spolu	Fond EÚ	Národné verejné zdroje					
				Národné verejné zdroje spolu	Štátny rozpočet	Regionálne zdroje			Miestne zdroje
				A=B+H+	B=C+D	C			D=E+F+G
CH								CH	
1	5 250	250	150	100	50		50	5 000	
2	250	250	143	108	48		60		
3	36 820	36 820	13 200	23 620	4 400		19 220		
4	11 880	11 880	8 475	3 405	2 825		580		
5	1 515	1 515	1 125	390	375		15		
Spolu	55 715	50 715	23 093	27 623	7 698		19 925	5 000	

údaje sú v tis. Sk

5. Zabezpečenie realizácie

PHSR je potrebné podrobiť každoročnému posúdeniu v odborných komisiách a tak aktualizovať plán aktivít na nasledujúci rok. PHSR je živý dokument, ktorý je potrebné aktualizovať a upravovať podľa akútnych potrieb či možností financovania.

Strategické plánovanie podpory rozvoja obce je charakteristické najmä:

- orientáciou podpory na dosiahnuté efekty,
- hierarchickým usporiadaním cieľov,
- riadením na základe procesov,
- permanentným monitorovaním a vyhodnocovaním efektov,
- permanentným učením sa a inováciou,
- rozvíjaním partnerstiev,
- zodpovednosťou voči verejnosti,

Na základe poznatkov o efektívnosti a účinnosti vynaložených nákladov sa budú iniciovať inovačné zlepšenia v rámci stanovovania cieľov v obci. Informácie o účinnosti a efektívnosti vynakladaných prostriedkov sú nenahraditeľným zdrojom permanentného rozširovania poznatkov v oblasti podpory rozvoja obce.

5.1. Inštitucionálne a organizačné zabezpečenie

Zabezpečenie realizácie a naplnenia Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja bude dosiahnuté koordinovaným a širokospektrálnym pôsobením všetkých zainteresovaných cieľových skupín v obci v kombinácii s využitím schopností a skúseností všetkých zodpovedných osôb.

V časti 3.2 je uvedený subjekt zodpovedný za realizáciu každej aktivity. Väčšina aktivít je v pôsobnosti obce. Nakoľko sú tieto aktivity rozsiahle a náročné, je potrebné určiť konkrétne osoby či komisie v orgánoch obce, ktoré budú tieto aktivity riadiť a koordinovať.

V pláne hospodárskeho a sociálneho rozvoja neurčujeme konkrétne mená či posty, nakoľko takéto rozhodnutia je potrebné robiť operatívne.

Je však možné rámcovo určiť kompetencie jednotlivých orgánov obce. Štruktúra organizačného zabezpečenia manažmentu programu je závislá od špecifických podmienok obce. Zastupiteľstvo obce je najvyšší orgán na čele so starostom, má politickú a riadiacu zodpovednosť za plnenie celého programu rozvoja obce.

Obecné zastupiteľstvo prijíma rozhodnutia o postupe realizácie programu, ustanovuje riadiacu skupinu alebo osobu, ktorá bude poverená riadením procesu, schvaľuje návrhy a projekty rozvoja, dojednáva partnerské vzťahy, hodnotí, schvaľuje výsledky a výstupy programu a zabezpečuje jeho realizáciu a rozhoduje o zmenách.

Zastupiteľstvo spracúva, schvaľuje, riadi a pravidelne vyhodnocuje plnenie programu obce. Realizácia programu je vykonávaná na základe projektov. Na realizácii programu sa budú podieľať odborníci a partneri, nakoľko účinnosť plnenia programu je možné zvýšiť len na základe partnerstiev. Okrem podnikateľskej sféry sú vhodnými partnermi, subjekty so skúsenosťami vo sfére čerpania finančných prostriedkov z fondov EÚ.

Implementácia Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja je najvhodnejšia prostredníctvom implementačných projektov, ktoré môže obec realizovať sama alebo v

spolupráci s externými poradenskými organizáciami. Úlohou implementačného projektu je zaviesť dané opatrenie do praxe a ďalej vykonať potrebné opatrenia, aby sa pokračovalo v práci navrhnutým smerom, alebo priamo zrealizovať opatrenie do jeho úspešného naplnenia cieľov a dosiahnutia programovaného výsledku a stavu.

Organizačné opatrenia špecifikujú nástroje, ktorými bude zabezpečené napĺňanie vytýčených strategických cieľov a zámerov v PHSR a nástroje akým sa strategický dokument dopĺňa a aktualizuje. Je potrebné zabezpečiť inštitucionálne zabezpečenie implementácie konkretizovaných zámerov v jednotlivých oblastiach rozvoja obce. Inštitucionálne hľadisko poskytne informáciu o tom, kto bude realizovať naplnenie vytýčených cieľov a kto ponese zodpovednosť za ich dosiahnutie a splnenie. Zodpovednosť je konkretizovaná v rámci každého jedného plánovaného projektu v obci.

5.2. Monitorovanie a hodnotenie

Monitorovanie plnenia programu rozvoja bude stálym a dlhodobým procesom zameraným na sledovanie kvalitatívnych a kvantitatívnych zmien pomocou vybraných ukazovateľov, cieľom ktorého bude získavanie informácií o skutočnom plnení opatrení zameraných na zmenu negatívneho vývoja, resp. o potrebe zmeniť ich výber alebo spôsob realizácie. Stabilizovať zásady procesu monitorovania umožní priebežná i etapovitá kontrola realizácie programu. Nevyhnutnou podmienkou monitoringu je organizačné a metodické zabezpečenie riešenia operatívnych problémov a z nich vyplývajúce zmenové riadenie.

Monitorovanie plnenia programu rozvoja bude obsahovať nasledovné činnosti:

- každoročné hodnotenie napĺňania cieľov stanovených v PHSR,
- každoročné spracovanie plánu aktivít na nasledujúce obdobie
- vyhodnotenie dosiahnutých výsledkov ako popis stupňa realizovaných cieľov a opatrení,
- vyhodnotenie dopadov aktivít na občanov dotazníkovou formou a porovnanie s počiatočnými preferenciami občanov pri zostavovaní PHSR.

Uvedené činnosti uskutočnené v procese monitorovania umožnia zhodnotiť postup v realizácii plánovaných úloh. Znamená sledovanie výstupov, financovanie jednotlivých činností, projektov alebo etáp. Monitorovanie sa uskutočňuje prostredníctvom ukazovateľov, ktoré sa vzťahujú na špecifické ciele, objasňujú stav implementácie, výsledkov a dopadov a poukazujú na dosiahnutý vývoj vo vzťahu k finančnému plánu.

Po implementácii bude pracovná skupina plniť aj funkciu monitorovania a hodnotenia. Konkrétne pôjde o sledovanie vývoja, smerovania a zmien vonkajších podmienok v obci, požiadaviek obyvateľov, ako aj požiadavky ďalších cieľových skupín (návštevníkov, investorov a podnikateľov). V procese monitorovania sa zhromažďujú údaje o realizovaných projektoch. Na základy výstupov monitorovania a hodnotenia je potrebné následne uskutočniť aktualizáciu strategických cieľov.

Cieľom monitorovania pracovnými skupinami bude zabezpečiť konzistentné a pravidelné informácie o realizovaných a ukončených projektoch. Vhodným spôsobom na realizáciu monitoringu sú kvantitatívne ukazovatele úspešnosti, ktoré dávajú jednoznačnú odpoveď na stupeň alebo mieru naplnenia projektu v danom časovom období.

Spôsob práce pracovnej skupiny uskutočňujúcej monitorovanie a hodnotenie vyplynie zo samotného charakteru projektu.

Zmyslom procesu hodnotenia je sumarizovať výstupy získané monitorovaním projektov na získanie informácií o účinnosti a efektívnosti vynaložených nákladov. Tieto informácie sa

transformujú do monitorovacích a hodnotiacich správ, ktoré sa prerokovávajú na zasadnutiach pracovnej skupiny. Proces hodnotenia využíva ako svoje vstupy všetky dáta získavané v procese monitorovania. Výstupom procesu hodnotenia, resp. celého procesu monitorovania a hodnotenia, sú hodnotiace a monitorovacie správy.

Hodnotenie je vykonávané pravidelne za účelom merania efektivity voči cieľom projektov. Vykonáva sa v priebehu realizácie jednotlivých projektov a po ich ukončení. Posudzuje sa hlavne vecná stránka a vzniknuté problémy. Riešenie prioritných problémov sa posudzuje s použitím kritérií voči stanoveným ukazovateľom. Hodnotenie znamená kritické a objektívne overovanie. Plní funkciu spätnej väzby. Hodnotenie sa opiera o monitorovacie činnosti, ktoré mu poskytujú nevyhnutné informácie.

5.3. Harmonogram realizácie

Každá aktivita má v časti 3.2 určený predpokladaný termín realizácie. Dolu uvedená tabuľka sumarizuje harmonogram podľa jednotlivých prioritných oblastí.

Harmonogram realizácie podľa priorit							
oblasť / rok	2 007	2 008	2 009	2 010	2 011	2 012	2 013
Podpora trvalo udržateľného rozvoja							
Ochrana životného prostredia							
Investície do občianskej infraštruktúry							
Rozvoj občianskej spoločnosti							
Podpora rozvoja služieb pre obyvateľov							

Časový harmonogram nie je záväzný a bude priebežne aktualizovaný na základe finančnej situácie a rozpočtu obce.

6. Záver

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja je spracovaný na báze viacerých dokumentov a v súlade s príslušnými zákonnými predpismi. Časť PHSR je zameraná na komplexnú analýzu v oblastiach ako demografia, nezamestnanosť, hospodársku oblasť, sociálnu a technickú infraštruktúru a iné oblasti, ktoré popisujú a analyzujú súčasný stav v obci, ktorý je detailnejšie rozpracovaný v SWOT analýze popisujúcej silné a slabé stránky, príležitosti a ohrozenia. PHSR je dôležitým strategickým, systémovým a koncepčným dokumentom pre zabezpečovanie zásadných aktivít rozvoja v zmysle definovaných cieľov, priorit, opatrení a financovania. Vzhľadom na súčasné postavenie regionálneho rozvoja v rámci Slovenskej republiky, ktorý nevytvára priame nástroje podpory v regiónoch (VÚC), je dokument PHSR účelovo a explicitne zameraný na ciele a priority rozvoja kraja pod. a Národného strategického plánu rozvoja vidieka Slovenskej republiky na roky 2007 - 2013. Sleduje sa tým najmä možnosť využívania nástrojov pomoci EÚ, to znamená využitie štrukturálnych fondov a kohézneho fondu. Vykonateľnosť PHSR bude závislá od mnohých faktorov, predovšetkým od schopnosti zainteresovaných subjektov vypracovávať a predkladať príslušným ústredným riadiacim orgánom a ich sprostredkujúcim implementačným agentúram také projekty, ktoré budú konkurencieschopné. Veľký význam pre realizovanie jednotlivých opatrení a aktivít definovaných v PHSR bude mať úroveň riadenia a koordinácie celého procesu prípravy projektov a ich presadzovania na národnej úrovni. Program je potrebné hodnotiť ako dokument otvorený, ktorý môžu orgány obce priebežne doplňovať a o nové aktivity, respektíve vypúšťať tie opatrenia, ktorých realizácia nie je v možnostiach obce.

Nástrojom pre naplnenie úloh vyplývajúcich z Národného plánu regionálneho rozvoja SR je PHSR ako základný programovací dokument pre uskutočňovanie regionálnej politiky ako aj základný rámec pre budúce projekty, v oblasti znižovania regionálnych disparít. Program zároveň odráža aj nový spôsob spolupráce s EÚ založenej na princípoch partnerstva, otvorenosti, subsidiarity a hospodárskej a sociálnej súdržnosti na úseku regionálneho rozvoja. Hlavnou myšlienkou tohto dokumentu je zlepšovať kvalitu života občanov a sociálnu súdržnosť spoločnosti, najmä vytvoriť podmienky pre ekonomický rozvoj a tvorbu pracovných príležitostí, presadzovať koncept trvalo udržateľného rozvoja.

